

deKanttekening

JUNI 2026 | DEKANTTEKENING.NL | PRIJS €7,49

Vrij, moedig & inclusief

**Deze maand gaan
de nieuwe Europese
asielregels in.
Wat verandert er?**

**Turkije-experts:
'Afzetten CHP-
leider is politieke
engineering'**

Inhoudsopgave

de Kanttekening MAGAZINE

COLOFON

Juni 2026
Jaargang 9 - nr. 98

UITGEVER
De Kanttekening B.V.

HOOFDREDACTEUR
Mehmet Cerit

REDACTIE EN EINDREDACTIE
Tayfun Balcik, Mariska Jansen,
Majorie van Leijen en Erik Prins

AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE
Tayfun Balcik, Ewout Klei, Mehmet
Cerit, Arnon Grunberg, Kirsten van
den Hul, Kaya Bouman, Abdelkader
Benali, Erik Prins, Anne-Rose
Hermer, Leontine Vreeke, Reyis Kurt,
Ewoud Butter, Abdelghani Ababou,
Majorie van Leijen, Ahlam Benali

BEELD COVER
Europese vlag, beeld: Pixabay

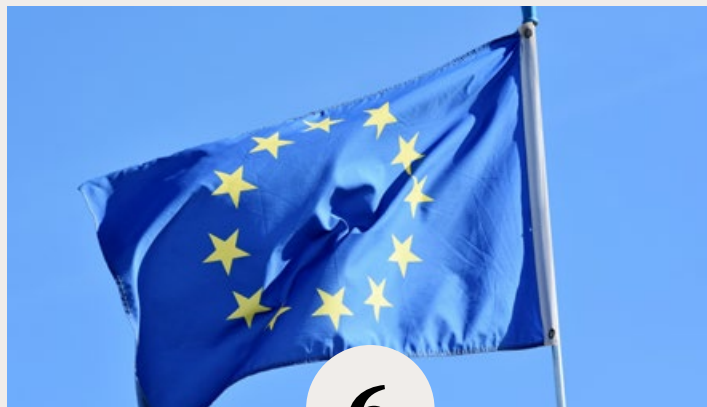
Özgür Özel (midden) legt een
verklaring af na een politie-inval
in het partijhoofdkwartier van de
seculiere partij CHP in Ankara
(Turkije) op 24 mei 2026.
Beeld: Adem Altan (AFP)

CONTACT / INFORMATIE
010-2013740
info@dekanttekening.nl
www.dekanttekening.nl

Vrij, moedig & inclusief

De uitgave van dit blad wordt
mede mogelijk gemaakt door:

IMAA Accountancy & Advies B.V

Deze maand gaan de nieuwe asielregels in. Wat verandert er?

● OP DE COVER

Turkije-experts: 'Afzetten CHP- leider is politieke engineering'

● OP DE COVER

10

● OP DE COVER

06 Deze maand gaan de nieuwe
asielregels in. Wat verandert er?

● COLUMN

09 De spelregels en de mensenrechten –
Arnon Grunberg

● OP DE COVER

10 Turkije-experts: 'Afzetten CHP-leider
is politieke engineering'

● COLUMN

13 Gullit legt de vinger op de zere plek –
Abdelkader Benali

● SAMENLEVING

14 Microsoft onder vuur om rol in
genocide: tijd voor een boycot?

17 Asielzoekers leren spreekwoorden
van de gepensioneerde taalcoach

18 Is een kwart van de discriminatie
antisemitisch, zoals wordt beweerd?
Nee, dat is onjuist

21 Mijn ergernissen in de strijd tegen
islamofobie – Tayfun Balçik

22 Duizenden Nederlanders heten
vluchtelingen warm welkom

14

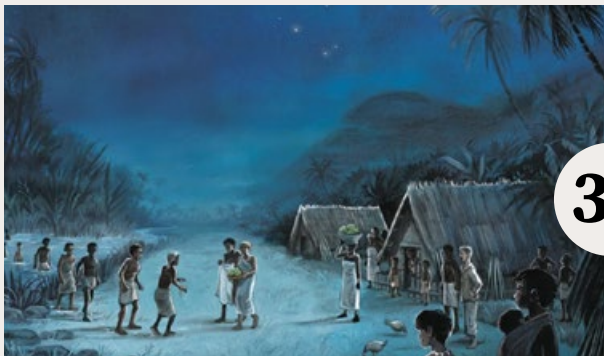
Microsoft onder vuur om rol in genocide: tijd voor een boycot?

● SAMENLEVING

Is een kwart van de discriminatie antisemitisch, zoals wordt beweerd? Nee, dat is onjuist

● SAMENLEVING

18

38

Prentenboek 'Onderweg' laat zien dat migratie van alle tijden is

● KUNST & CULTUUR

25 Waar blijft de kritiek van opiniemakers op mensenrechten schendingen in Marokko?

26 'Voor Yesilgöz is politiek vooral strijd'

29 Geen vuurwerkbom maar een debat – Leontine Vreeke

30 dK-panel: Welk advies heb jij voor premier Jetten na Loosdrecht?

32 Hulporganisaties vragen zich af: waar is de Jetten van de Rode Lijn?

● NIEUW IN NEDERLAND

34 Nieuw in Nederland – nieuws

● WERELD

36 Alcoholverbod in Damascus: 'Wij zijn zij om te bepalen wat we wel en niet mogen?'

● KUNST & CULTUUR

38 Prentenboek 'Onderweg' laat zien dat migratie van alle tijden

42 Hoe ervaren nieuwkomers hun inburgeringstraject?

● COLUMN

45 Terug naar het aanrecht? Nee, bedankt – Kirsten van den Hul

● ZINGEVING

46 Mijn schaamte voor henna begon niet op het schoolplein

In het kort.

HRW: opnieuw genocidaal geweld tegen islamitische Rohingya in Myanmar

ROHINGYA IN MYANMAR. FOTO: SADEK HUSSEIN, PIXABAY

Nieuwe getuigenissen van Rohingya-vluchtelingen in Bangladesh wijzen op een hernieuwde golf van extreem geweld in Myanmar, zo bericht dagblad *Trouw* naar aanleiding van een rapport van Human Rights Watch.

Volgens een onderzoek van Human Rights Watch werden op 2 mei 2024 in het dorp Hoyyar Siri in de staat Rakhine zeker 170 burgers gedood, onder wie 90 kinderen. Het bloedbad vond plaats tijdens een offensief van het Arakan-leger, een rebellenbeweging die zich verzet tegen de militaire junta die sinds 2021 aan de macht is. Het Arakan-leger vertegenwoordigt de boeddhistische Rakhine-bevolking.

De Rohingya, een staatloze islamitische minderheid, werden al eerder slachtoffer van zuiveringscampagnes. In 2016 en 2017 vluchtten honderdduizenden naar Bangladesh nadat het Myanmarese leger dorpen verwoestte en bewoners vermoordde. Nu lijkt de geschiedenis zich te herhalen. Overlevenden melden dat het Arakan-leger burgers vasthoudt in kampen en dwingt tot slavernij.

Human Rights Watch stelt dat de situatie in Rakhine verre van veilig is en spreekt van 'genocidal acts'. De organisatie roept de internationale gemeenschap op Bangladesh financieel te steunen bij de opvang van de ruim een miljoen Rohingya-vluchtelingen, in plaats van te praten over hun terugkeer naar Myanmar. ●

'Geheime' pro-Israëlconferentie aan de VU, hoogleraren raken slaags

Aan de Vrije Universiteit in Amsterdam vond op 7 mei een 'geheime conferentie' plaats met notoire pro-Israëlische ontkeners van de genocide in Palestina. Dat meldt *Het Parool*.

Dat ging er allerminst zachtzinnig aan toe. Zo zou een hoogleraar een andere hoogleraar in het gezicht hebben geslagen. Daarna dreigde een bezoeker een VU-docent uit de conferentie te slepen, meldt *Het Parool*.

Het is hoogst opvallend dat zo'n conferentie überhaupt heeft kunnen plaatsvinden op de Vrije Universiteit. Tien jaar geleden werd een lezing van de Amerikaanse professor Justin McCarthy, die de Armeense Genocide ontkent, nog geblokkeerd. De Turkse studentenvereniging Anatolia had hem toen uitgenodigd om uitgeroemd op 24 april, de internationale herdenkingsdag voor de 1,5 miljoen slachtoffers van de genocide, te spreken.

'Volgens het protocol van de VU mogen onderwijsruimten niet verhuurd worden voor bijeenkomsten met propagandadoeleinden voor één partij', schreef NOS destijds over de afgelaste lezing.

Bij de geheime pro-Israëlconferentie van gisteren lijkt de VU daarom de eigen regels te hebben geschonden. Bijeenkomsten moeten volgens de protocollen inclusief en transparant zijn. Van transparantie was totaal geen sprake. Zo meldt hoogleraar sociologie Maurice Crul dat hij via een collega van de faculteit erachter kwam dat de conferentie werd gehouden. Nadat hij zich had aangemeld bij

VRIJE UNIVERSITEIT. BEELD: MRARONYMOUS/WIKIPEDIA HTTPS://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:DE_BOELELAAN_EN_VU.JPG

de organisator, kreeg hij eerst een afwijzing, om vervolgens alsnog te worden toegelaten.

En van 'inclusiviteit' is moeilijk te spreken bij genocideontkenning – in dit geval van de naar schatting meer dan 100.000 Palestijnse doden in Gaza – met sprekers als Anne Herzberg van de pro-Israëlische NGO Monitor en militair historicus Danny Orbach, een van de auteurs van het rapport *Debunking the Genocide Allegations*.

Hoogleraar Crul is genadeloos over de conferentie: 'Met twee van zulke zichtbare lobbyclubs van de Israëlische overheid hoef je niet veel meer te zeggen om te spreken van inmenging van een buitenlandse mogendheid.' ●

Bilgi Universiteit in Istanbul weer geopend na studentenprotesten

Demonstrerende studenten in Istanbul hebben ervoor gezorgd dat de sluiting van de Bilgi Universiteit is teruggedraaid. Voorlopig, denken experts.

De Bilgi Universiteit was zonder opgaaf van reden onder curatele gesteld door de Turkse regering, twee weken voordat de zomervakantie begint. Op hetzelfde moment ontnam de regering Özgür Özel het leiderschap van de seculiere oppositiepartij CHP, aldus de Turkse nieuwssite *Medyascope*.

In reactie op de sluiting van hun universiteit besloten veel studenten te demonstreren. Ook op sociale media werd de sluiting van de universiteit sterk bekritiseerd. Maandag werd bekend dat de universiteit weer is geopend, eveneens zonder opgaaf van reden.

Het contrast met de CHP is groot. De oude partijleider Kemal Kılıçdaroglu, die in 2023 de interne verkiezingen verloor van Özel, is nu gewoon weer de partijleider geworden. Turkse experts zeiden eerder tegen *de Kanttekening* dat Turkije's grootste oppositiepartij intern sterk is verdeeld en mogelijk zal worden opgesplitst.

De gevluchte journalist Ergün Babahan zei dat op religieuze gronden kan gebeuren. 'Het scenario waarbij de CHP uiteenvalt in een onuitgesproken alevitisch-soennitisch conflict, met mogelijk twee afzonderlijke partijen (één rond de 25 à 30 procent en een kleinere rond de 3 à 5 procent) komt daardoor dichterbij. Dat zou de positie van Erdoğan aanzienlijk versterken', aldus Babahan. ●

GOUD HOORN, ISTANBUL. BEELD: EWOUT KLEI

Wat gebeurt er met ons land?

MEHMET CERIT

Hoofdredeacteur / Directeur.

De NOS berichtte vorige maand dat de brandweer in Loosdrecht werd tegengehouden terwijl er nog mensen in een azc zaten, waar brand was gesticht. Terwijl zij al voor hun leven uit andere delen van de wereld naar hier zijn gevlucht, moesten zij opnieuw vrezen voor hun leven in Nederland. Ik kan er met mijn hoofd oprecht niet bij. Hoe laag kun je zinken om fakkels te gooien naar een pand waarin mensen zitten? Zij hadden levend kunnen verbranden.

De vraag die mij bezighoudt, is niet alleen wat er in Loosdrecht is gebeurd, maar vooral hoe wij hier als samenleving zijn beland. Mensen steken niet ineens een azc in brand. Daar gaat een heel lang proces aan vooraf.

Eerst verandert de taal. Woorden als 'gelukszoekers', 'tsunami', 'omvolking', 'Nederland is vol' en 'eigen volk eerst' worden onderdeel van het dagelijkse debat. Vervolgens verschuift langzaam de morele grens. Dan veranderen ook de protesten. Eerst demonstrieren mensen, daarna intimideren ze, vervolgens bedreigen ze en uiteindelijk komt het tot geweld of brandstichting.

En dan hoor je veel politici zeggen dat zij tegen geweld zijn. Maar tegelijkertijd dragen sommigen dagelijks bij aan het creëren van een vijandbeeld. Politieke retoriek blijft nooit alleen retoriek. Woorden zoeken uiteindelijk een lichaam. Zoals in Loosdrecht.

Het verbale geweld richt zich niet alleen tegen vluchtelingen.

Deze week hoorden we in het parlement de politieke voorvrouw van Forum voor Democratie zeggen dat zij niet-witte mensen niet als Nederlanders ziet en dat Nederland wordt omgevolkt. Die uitspraken verbaasden mij niet meer. Ze passen in een ontwikkeling van radicale verrechtsing die al decennia gaande is. Van de PVV

steeds vaker het gevoel dat sommige politici en media het publieke debat bewust bezighouden met kunstmatige, opgeklapte maatschappelijke problemen, zodat wij minder aandacht hebben voor de echte uitdagingen van Nederland — de woningcrisis, inflatie, de klimaatcrisis, noem maar op — en vooral bezig zijn in

Eerste Kamer ook in met het tweestatusstelsel. Asielzoekers die persoonlijk worden vervolgd, krijgen een A-status. Alleen hun partner en minderjarige kinderen mogen dan nog nareizen. Mensen met een B-status, die vluchten voor oorlog en geweld, moeten eerst twee jaar wachten, voldoende inkomen hebben en over een woning beschikken voordat hun gezin mag komen.

Voor politici zijn dit regels en systemen. Voor vluchtelingen gaat het om hun leven. De nieuwe regels zorgen voor veel onrust onder mensen die soms al jaren wachten op een beslissing van de IND. Een gevluchte Syriër die op de Schiedamse asielboot Silja Europa woont, vertelde aan *de Kanttekening* dat hij al zes jaar wacht op gezinshereniging. Een vrouw die een boot verderop woont en al drie jaar wacht op hereniging met haar man en drie kinderen, vertelde dat de nieuwe regels haar mentaal zwaar raken.

Dat zijn de mensen over wie het debat zou moeten gaan. Niet over angstbeelden, niet over verkiezingsretoriek en niet over gecreëerde maatschappelijke paniek. Achter iedere verblijfsvergunning zit een mens. Achter iedere procedure zit een gezin. Achter iedere statistiek zit een verhaal.

Een democratie wordt niet alleen beoordeeld op hoe zij omgaat met haar eigen burgers. Zij wordt ook beoordeeld op hoe zij omgaat met de meest kwetsbaren. De vraag is daarom niet wat vluchtelingen met Nederland doen. De echte vraag is wat Nederland met zichzelf doet. •

‘Achter iedere verblijfsvergunning zit een mens. Achter iedere procedure zit een gezin’

tot FvD, van SGP tot BBB, van CDA tot VVD: veel partijen hebben de afgelopen jaren bijgedragen aan een klimaat waarin extreemrechtse narratieven steeds normaler zijn geworden. Ook delen van de media hebben deze verhalen een podium gegeven.

Daardoor zit een deel van de Nederlanders asielzoekers niet langer als mensen, maar als een nationaal probleem. En dat komt politici die leven van maatschappelijke onrust goed uit. Ik heb

ons eigen zandbakje.

Deze week stemde de Eerste Kamer in met strengere wetgeving die voortvloeit uit het Europese asiel- en migratiepact. De nieuwe regels, die op 12 juni ingaan, brengen ingrijpende veranderingen met zich mee voor vluchtelingen. Zo is een verblijfsvergunning voortaan nog maar drie jaar geldig in plaats van vijf jaar en wordt de permanente verblijfsvergunning afgeschaft.

Eerder deze maand stemde de

Op de cover.

Deze maand gaan de nieuwe EU-regels Wat verandert er?

Op 12 juni treedt in de Europese Unie het nieuwe asielbeleid in werking. Wat verandert er voor vluchtelingen die vanaf die datum asiel aanvragen? En wat betekent dit voor asielzoekers en statushouders die dat al vóór 12 juni deden?

● EWOUT KLEI

De nieuwe EU-regels houden onder meer in dat 'er strengere controles aan de buitengrenzen komen, snellere asielprocedures en beperkingen voor asielzoekers om door te reizen naar andere EU-landen om daar asiel aan te vragen', aldus de Rijksoverheid. Doel van de EU-regels is om meer grip te krijgen op migratie.

De Europese regels moeten in Nederlandse wetgeving worden vertaald. Daarom diende het demissionaire kabinet-Schoof eind 2025 de Uitvoerings- en implementatiewet Asiel- en migratiepact 2026 in, die in april dit jaar is aangenomen door de Tweede Kamer. De Eerste Kamer zal zich in de week van 18 mei over de wet buigen. Voor de actuele stand van zaken kun je kijken op de website van de Eerste Kamer.

Directe werking van Europese regels

Maar of de Eerste Kamer deze wet vóór 12 juni aanneemt of niet, maakt op zich niet heel veel uit, want de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) zal sowieso vanaf 12 juni volgens de nieuwe EU-regels werken. 'De Europese verordeningen hebben directe werking', schrijft de IND op zijn website. 'Niet uitvoeren is geen optie. Als nationale wetgeving niet tijdig is aangepast, ontstaat spanning tussen Europese verplichtingen en nationale werkwijzen. Dat kan de uitvoerbaarheid bemoeilijken,

waardoor tijdig beslissen extra onder druk komt te staan.'

De IND staat voor een enorme uitdaging, maar verwacht de EU-regels straks goed te kunnen uitvoeren. Niettemin houdt de organisatie een slag om de arm: 'Niet alles zal meteen goed gaan en processen zullen ook na 12 juni moeten worden vervolmaakt.'

IND: aan de inhoudelijke beoordeling verandert niets

Maar wat verandert er nou voor asielzoekers? Volgens de IND-woordvoerder verandert er aan de inhoudelijke beoordeling van een eerste asielaanvraag niets. Wat wél verandert, zijn de stappen eromheen. Nederland voerde jarenlang extra, niet-verplichte stappen uit, maar die verdwijnen nu. 'Vanaf 12 juni worden sommige onderdelen simpeler. De procedure krijgt minder verplichte stappen.'

Een van de grootste wijzigingen is dat het zogenoemde aanmeldgehoor (het eerste officiële gesprek als je asiel aanvraagt) grotendeels vervalt. Waar asielzoekers nu nog eerst een aanmeldgehoor en later een nader gehoor krijgen, worden die twee straks samengevoegd. Asielzoekers melden zich nog steeds in Ter Apel, maar horen daarna veel sneller of ze worden uitgenodigd voor een gehoor. 'Dat maakt het proces overzichtelijker en sneller', zegt de woordvoerder.

Ook de verplichte juridische bijstand en de verplichte medische keuring komen te vervallen, omdat die de procedure vertragen, zegt de woordvoerder. 'Maar als een asielzoeker ziek is of veel medische documenten met zich meedraagt, wordt hij of zij natuurlijk wel

BEELD: PIXABAY

onderzocht.'

Een andere belangrijke wijziging is dat er een versnelde procedure van drie maanden komt voor asielzoekers uit landen waarvan minder dan twintig procent van de asielaanvragen wordt ingewilligd, terwijl de reguliere procedure zes

Verblijfsstatus voor drie jaar

Asielzoekers die hier mogen blijven, krijgen een verblijfsstatus voor drie jaar, in plaats van vijf jaar. Wel mogen ze eerder zoeken naar werk: na drie maanden in plaats van na zes maanden. Voor de huidige statushouders verandert er voorlopig niets, zegt de IND-woordvoerder. Maar als hun status straks opnieuw beoordeeld wordt, zal dit gebeuren volgens de nieuwe EU-regels, niet volgens de regels van de oude wetgeving.

Maar hoewel er heel veel verandert, blijft de manier waarop aanvragen worden beoordeeld hetzelfde, verzekert de IND-woordvoerder. De IND blijft elke zaak afzonderlijk en zorgvuldig wegen. De nieuwe werkwijze maakt het proces eenvoudiger, maar doet geen enkele concessie aan de juridische kwaliteit van besluiten. 'De bestaande waarborgen blijven volledig overeind. Er blijft dus aan-

'Niet uitvoeren is geen optie'

maanden blijft duren. 'Bij de versnelde procedure moeten we sneller schakelen, maar we volgen wel gewoon de inhoudelijke stappen van de procedure.'

Europese asielregels in.

dacht voor kwetsbare groepen. Asielzoekers kunnen nog steeds correcties en aanvullingen indienen of naar de rechter stappen als ze een besluit willen aanvechten.'

Sommige zaken veranderen ten slotte helemaal niet. Asielzoekers krijgen ofwel een A-status, voor mensen die persoonlijk worden vervolgd, of een B-status, voor mensen die vluchten voor oorlog of algemeen geweld. Dit tweestatusstelsel, dat onlangs is aangenomen door de Eerste Kamer, blijft

gehandhaafd.

VluchtelingenWerk: zorgen over zorgvuldigheid

De IND verwelkomt de nieuwe EU-regels dus. Hoewel de organisatie denkt dat het nog even zal duren voordat iedereen de nieuwe werkwijze onder de knie heeft, gelooft de IND dat de nieuwe wetgeving het hele proces zal verbeteren, omdat alles dan veel sneller zal gaan door het verwijderen van

'onnodige' tussenstappen.

VluchtelingenWerk Nederland daarentegen is een stuk sceptischer over de veranderingen. Beleidsmedewerker Els Klein Hofmeijer verwacht grote gevolgen voor asielzoekers. 'Weliswaar is de omstreden asielnoodmaatregelwet van voormalig PVV-minister Marjolein Faber onlangs verworpen door de Eerste Kamer, maar veel van die elementen komen via het Europese pact alsnog terug.' Volgens Klein Hofmeijer gaan de nieuwe EU-regels niet alleen om procedurele veranderingen, maar ook om kortere verblijfsvergunningen – van vijf jaar naar drie jaar – en een strenger onderscheid tussen verschillende soorten bescherming.

Gülenbeweging

De asielpcedure zelf verandert ingrijpend. In het pact zijn Europese afspraken vastgelegd over maximale termijnen, een versnelde procedure van drie maanden en een reguliere procedure van zes maanden. Klein Hofmeijer schetst hoe dat er in de praktijk uit kan zien. 'Asielaanvragen van Turkse en Marokkaanse vluchtelingen zullen bijvoorbeeld in die drie maanden worden afgehandeld. Turkije is kandidaat-EU-lid en dus relatief veilig, is de redenering hierachter. Dat betekent niet automatisch dat Turkse vluchtelingen worden afgewezen, maar de procedure gaat wel veel sneller.'

Ze wijst in dit verband ook op een recente trend. Mensen die sympathiseren met de in Turkije verboden Gülenbeweging moeten sinds maart dit jaar echt aantonen dat ze worden vervolgd. 'Alleen zeggen dat je gülenist bent, is niet langer voldoende. Je moet echt kunnen laten zien dat je persoonlijk wordt vervolgd. Dat was in eerdere jaren anders.'

VluchtelingenWerk vreest dat versnelde procedures tot meer

'Het tweestatusstelsel, dat onlangs is aangenomen door de Eerste Kamer, blijft gehandhaafd'

onzorgvuldigheid zullen leiden. 'Er is zeker een gevaar dat mensen sneller worden afgewezen', zegt Klein Hofmeijer. Door de nieuwe werkwijze vallen er volgens haar 'veel stappen weg' die nu nog bescherming bieden. Zo is er geen voorlichting van VluchtelingenWerk meer in de eerste fase en komt een advocaat niet meteen aan tafel. Ook vervalt het moment waarop een advocaat op een voorgenomen afwijzing kan reageren vóórdat er een definitief besluit valt. 'Het recht om naar de rechter te stappen blijft bestaan,' benadrukt ze, 'maar we verwachten dat de wachttijden daar juist gaan oplopen omdat er meer mensen onterecht worden afgewezen. Het probleem zal zich dus verplaatsen, in plaats van dat het wordt opgelost.'

Nog langer wachten

Vooraf voor de mensen die nu al in de procedure zitten, pakken de veranderingen wrang uit, legt Klein Hofmeijer uit. 'Vanaf 12 juni gaan nieuwe zaken voorrang krijgen, waardoor de huidige groep asielzoekers waarschijnlijk nog langer moet wachten.'

KADER

Overzicht: Belangrijkste afspraken in het Europese Migratiepact

- 1 Strengere controle aan de Europese buitengrenzen**

 - EU-landen screenen asielzoekers sneller om identiteit, veiligheid en gezondheid vast te stellen.
 - Wie illegaal de buitengrens is overgestoken en later wordt aangehouden, wordt binnen 3 dagen alsnog gescreend.
 - Gegevens van asielzoekers en mensen zonder geldige papieren komen verplicht in een Europese databank. Zo kan worden gevolgd in welk land iemand eerder asiel heeft aangevraagd.
- 2 Nieuwe regels voor bescherming en snellere procedures**

 - **Verplichte grensprocedures** voor bepaalde groepen, zoals:
 - mensen uit landen met een lage kans op asiel (20% of minder erkenning in de EU)
 - mensen die een gevaar vormen voor openbare orde of nationale veiligheid
 - Deze groepen horen al aan de grens of zij mogen blijven. Bij afwijzing start direct de **terugkeerprocedure**.
 - Alleenstaande minderjarige vluchtelingen vallen niet onder de verplichte grensprocedure, behalve bij veiligheidsrisico's.
 - EU-landen moeten voldoende capaciteit hebben voor deze procedures:
 - 30.000 plekken in de hele EU
 - 211 plekken in Nederland
 - In **crisisituaties** (bijvoorbeeld plotselinge grote instroom, natuurramp of epidemie) mogen landen **tijdelijk afwijken** van de regels, na toestemming van de Europese Commissie.
 - Asielzoekers moeten **meewerken aan hun procedure**. Bij weigering kan de aanvraag worden gepauzeerd of afgewezen.
 - Kinderen moeten binnen **2 maanden** na hun asielaanvraag naar school (voorheen 3 maanden).
 - **Kwetsbare groepen** krijgen snel ondersteuning. Kinderen krijgen direct een voogd.
- 3 Meer solidariteit tussen EU-landen**

 - EU-landen moeten jaarlijks samen minimaal **30.000** asielzoekers overnemen van landen die veel opvang verzorgen.
 - Landen die niet willen overnemen, betalen **€ 20.000** per asielzoeker aan de landen die wel veel opvang bieden.

Op de cover.

‘Alleen zeggen dat je gülenist bent, is niet langer voldoende’

Over de Nederlandse implementatiewet is VluchtelingenWerk kritisch. De wet, opgesteld door minister Faber, heeft volgens Klein Hofmeijer ‘een naar sausje’ en draagt duidelijk een PVV-stempel. ‘Het ontmoedigt mensen om naar Nederland te komen’, zegt ze. Zo wordt de verblijfsvergunning verkort van vijf naar drie jaar, en wordt het onderscheid tussen A en B-status aangescherpt. Vooral bij gezinshereniging pakt dat nadelig uit voor mensen met een B-status.

Volgens haar doet Nederland alsof deze strengere maatregelen

allemaal verplicht zijn onder het EU-pact, ‘maar dat is niet zo.’ Sommige onderdelen zijn nationale keuzes; ze zijn een ‘kop’ bovenop de Europese regels.

Extra kwetsbaar

VluchtelingenWerk pleit voor uitzonderingen voor specifieke groepen mensen die extra kwetsbaar zijn, ook uit zogenoemde veilige landen. Het gaat onder meer om politieke opposanten, academici, LHBTIQ+-personen en journalisten, zegt Klein Hofmeijer. ‘Sommige landen staan op de EU-lijst van veilige landen, terwijl ze dat

niet voor iedereen zijn. Zo staat Egypte om politieke redenen op de lijst, omdat Europa migratiedeals met Egypte heeft gesloten. Dit terwijl Nederland 46 procent van de asielaanvragen uit Egypte toewijst. Genoemde groepen lopen in ‘veilige’ landen als Marokko, Tunesië en Turkije een aantoonbaar risico. De Europese Asielprocedureverordening maakt het mogelijk om uitzonderingen te maken voor specifieke groepen. Wij vinden dat de Nederlandse overheid die ruimte moet gebruiken, op basis van betrouwbare landeninformatie en deskundigenrapporten.’

KADER

Wat verandert er voor asielzoekers vanaf 12 juni?

-
Minder stappen in de procedure
De inhoudelijke beoordeling blijft hetzelfde, maar de stappen eromheen worden eenvoudiger. Nederland schrapt een aantal extra, niet verplichte onderdelen die het jarenlang wél uitvoerde.
-
Aanmeldgehoor vervalt grotendeels
Het eerste gesprek (aanmeldgehoor) en het latere nader gehoor worden samengevoegd tot één gesprek. Asielzoekers melden zich nog steeds in Ter Apel, maar horen sneller of ze worden uitgenodigd voor een gehoor.
-
Snellere start van de procedure
Door het wegvallen van extra stappen krijgen asielzoekers sneller duidelijkheid. De IND noemt dit ‘overzichtelijker en sneller’.
-
Verplichte juridische bijstand en medische keuring verdwijnen
Deze stappen zijn niet langer verplicht omdat ze de procedure vertragen. Wie ziek is of medische documenten heeft, wordt nog steeds onderzocht.
-
Nieuwe termijnen: 3 maanden en 6 maanden
 - **3 maanden:** versnelde procedure voor landen met minder dan 20% inwilliging.
 - **6 maanden:** reguliere procedure voor alle andere zaken.
 De IND zegt dat ook in de versnelde procedure de inhoudelijke beoordeling hetzelfde blijft.
-
Waarborgen blijven bestaan
Asielzoekers kunnen nog steeds correcties en aanvullingen indienen, en ze kunnen naar de rechter als ze het niet eens zijn met een besluit. Er blijft aandacht voor kwetsbare groepen.
-
Statushouders: asielzoekers krijgen niet langer voor vijf jaar een verblijfsstatus, maar die wordt verkort naar drie jaar. Wel kunnen statushouders eerder op zoek naar werk. In plaats van zes maanden moeten ze nu drie maanden wachten.
-
Voor huidige statushouders blijft voorlopig alles hetzelfde, maar de nieuwe beoordeling volgt straks wél de nieuwe regels, niet de oude.
-
A en B status blijven hetzelfde
Het tweestatusstelsel verandert niet.
 - **A status:** voor mensen die persoonlijk worden vervolgd.
 - **B status:** voor mensen die vluchten voor oorlog of algemeen geweld.

KADER

Bezwaren van VluchtelingenWerk

-
Terugkeer van elementen uit de asielnoodmaatregelwet
Hoewel die wet is verworpen, komen volgens VluchtelingenWerk veel onderdelen via het EU pact alsnog terug.
-
Kortere verblijfsvergunningen (van 5 naar 3 jaar)
Dit maakt de positie van statushouders onzekerder en maakt het moeilijk om een nieuw leven in Nederland op te bouwen en actief mee te doen in de Nederlandse samenleving.
-
Strenger onderscheid tussen A en B status
Vooral bij gezinshereniging pakt dit nadelig uit voor B statushouders.
-
Versnelde procedures kunnen leiden tot onzorgvuldigheid
 - Minder tijd voor onderzoek
 - Meer risico op onterechte afwijzingen
 - Snellere afhandeling van zaken uit landen als Turkije en Marokko
-
Belangrijke beschermende stappen verdwijnen
 - Geen voorlichting van VluchtelingenWerk in de eerste fase
 - Advocaat komt later in beeld
 - Het moment waarop een advocaat kan reageren op de voorgenomen afwijzing van de IND vóór de beslissing vervalt
-
Recht op beroep blijft, maar wachttijden lopen waarschijnlijk op
Volgens VluchtelingenWerk verschuift het probleem van de IND naar de rechterlijke macht.
-
Huidige asielzoekers gaan langer wachten
Nieuwe zaken krijgen vanaf 12 juni voorrang, waardoor mensen die al in procedure zitten verder vertraging oplopen.
-
Nederland voert een ‘nationale kop’ in
Volgens VluchtelingenWerk doet Nederland alsof alle maatregelen verplicht zijn onder het EU pact, terwijl sommige strengere onderdelen politieke keuzes zijn.
-
Kwetsbare groepen uit ‘veilige landen’ onvoldoende beschermd
VluchtelingenWerk wil uitzonderingen voor onder andere politieke opposanten, academici, LHBTIQ+-personen en journalisten, omdat zij ook in veilige landen risico lopen.
-
Gebruik de ruimte voor uitzonderingen in EU wetgeving
De Asielprocedureverordening biedt expliciet mogelijkheden om groepen uit te zonderen; Nederland zou die volgens hen moeten benutten op basis van landeninformatie en deskundigenrapporten.

ARNON GRUNBERG

BEELD: PASCALLE BONNIER

De spelregels en de mensenrechten

Er moet in Nederland een generatie zijn opgegroeid die het misschien wel wil geloven, maar zich niet meer kan herinneren dat er een tijd was waarin het asielbeleid niet wekelijks in het nieuws kwam. Zelfs ik kan me die tijd amper herinneren, want al in 1991 ging er een brandbom naar het huis van Aad Kosto, toenmalig staatssecretaris van asiel. De brandbom werd geworpen door de linkse activistische groep RaRa. We kunnen RaRa ook terroristisch noemen, maar laten we mild zijn.

Inmiddels bestaat RaRa niet meer, nu zijn het demonstraties tegen azc's die het bijna tot folklore hebben geschopt. En wanneer was de opvang in Ter Apel voor het laatst niet overvol?

Nikki Sterkenburg schreef in mei van dit jaar in *NRC* 'dat er een omvangrijke groep Nederlanders is die de democratische spelregels als optioneel beschouwt'. Ze voegde eraan toe: 'Ook als de huidige spanningen rond asiel worden opgelost [...], dan komt er wel weer een nieuw onderwerp waarop grimmige coalitievorming ontstaat.'

Met die grimmige coalitievorming bedoelt ze coalities van burgers die echt geen azc in hun gemeente willen, zoals ze andere dingen niet in hun gemeente zouden willen. En relschoppers en burgers die zo ontevreden zijn over de

'Mensenrechten zijn prachtig, alleen jammer dat ze vaak te laat komen'

overheid dat er hier en daar iets in de fik moet. Ongeveer 1 op de 5 Nederlanders schijnt te geloven dat de overheid 'het beste maar omvergeworpen kan worden'.

Wat ervoor in de plaats moet komen, blijft onduidelijk. Ongetwijfeld is het motto: eerst omverwerpen en dan kijken we verder.

Maar goed, asiel is slechts de aanleiding, de rode lap, als die rode lap wordt weggetoverd zijn er andere rode lappen waar de stier op losgaat.

Geen wonder dat in *de Volkskrant* geschreven wordt dat premier Jetten 'onzichtbaar' is als het om asiel gaat. De man heeft met asiel niets te winnen.

Feitelijk kun je met asiel alleen winnen als je op zo grof mogelijke wijze tegen de asielzoekers tekeer gaat.

Natuurlijk zijn er ook pogingen om dat op minder grove wijze te doen. Lof daarvoor.

'Grip op migratie,' roepen alle

partijen van links tot rechts.

Voormalig minister van Justitie Ernst Hirsch Ballin schreef in de *Groene* over dat begrip: 'Maar toch: wie zijn "wij" die grip willen krijgen op migratie, en wie de anderen, niet-wij? En wat is "grip" eigenlijk anders dan beheersing, heerschappij, en hoe verhoudt dit zich tot mensenrechten die uiteraard ook aan migranten toekomen?'

Nu omarmen ministers wel vaker de mensenrechten als ze de politiek hebben verlaten en ongetwijfeld was ook Hirsch Ballin als minister een baken van kalmte en redelijkheid vergeleken met zijn opvolgers, maar het moet worden gezegd: mensenrechten zijn prachtig, alleen jammer dat ze vaak te laat komen.

Ook blijft de vraag hoe die mensenrechten precies moeten worden ingepast in een democratie waarin een aanzienlijke minderheid geen boodschap heeft aan het lot van anderen, laten we zeggen van buitenstaanders.

Je kunt zeggen: via de rechterlijke macht, mensenrechten staan boven de wil van het electoraat. Oftewel: burger, hier gaat u niet over.

Het nadeel daarvan is dat de boze burger daardoor nog bozer dreigt te worden. Hij heeft ook zo zijn democratische spelregels.

En daar zit iets in. Een democratie waarin alleen zogenoemde experts mogen meepraten is geen

democratie.

Tegelijkertijd is de zelfoverschatting van de burger een probleem. ('Ik voel een asielcrisis, dus is er een asielcrisis.') Maar die zelfoverschatting, het geloof dat de eigen emotie een dictator is die gehoorzaamd moet worden, leeft echt niet alleen bij rechts of extreemrechts. (Denk aan: ik voel me onveilig, dus ben ik onveilig.)

In de loop van de tijd is het idee ontstaan dat de burger verstand had van alles, tenminste in potentie. Het recht op onderwijs, ook een democratische spelregel. Het recht om het onderwijs te negeren, eveneens een democratische spelregel.

Kortom, wat te zeggen over die spelregels, zonder al te bevoogdend te klinken? Ze moeten bestand zijn tegen mensen die het valsspelen als enige uitweg beschouwen.

Zouden de boze burgers, al die mensen die menen dat de overheid een pak slaag heeft verdiend, bekeerd kunnen worden? Ik ben sceptisch. Door te luisteren? Dat heeft de boze burger alleen bozer gemaakt.

Verdragen, denk ik.

De boze burger wil de overheid wel beschadigen, maar als puntje bij paaltje komt wil hij bij die overheid schuilen. Hij wil net zomin revolutie als de voetbalhooligan dat wil. Hij wil hooguit dat zijn cluppie (hijzelf dus) altijd wint.

Dat is, en ik zeg dat zonder ironie, hoopvol. •

Op de cover.

Turkije-experts: 'Afzetten CHP-1

Op 21 mei heeft de rechterlijke macht van Turkije het partijleiderschap van Özgür Özel van de CHP nietig verklaard. Daarmee werd de belangrijkste oppositiepartij in een klap verzwakt. Turkije-experts duiden de politieke manoeuvre.

● TAYFUN BALCIK

De seculiere Republikeinse Volkspartij (CHP) in Turkije werd al langer aangevalen, maar deze aanval heeft met de rechterlijke nietigverklaring van het leiderschap van Özgür Özel een kritieke fase bereikt. De oude partijvoorzitter Kemal Kılıçdaroglu, die na de verkiezingsnederlaag in 2023 plaats moest maken voor Özel, lijkt een comeback te maken in de Turkse politiek.

Volgens critici is de nietigverklaring van het CHP-congres in 2023 opnieuw een truc uit de hoge hoed van het Erdogan-regime. Hij zou erop uit zijn om een verkiezingsnederlaag in 2028 te voorkomen, waarvoor hij ook nog een grondwetswijziging nodig heeft (omdat hij al drie keer president is geweest). Heeft hij met Kılıçdaroglu nu de juiste oppositiekandidaat om dat te bewerkstelligen?

Het gevolg van 'politieke engineering'

Maar eerst over de afzetting van CHP-leider Özel. Zijn verkiezing in 2023 zou gekocht zijn en met de procedure gesjoemeld. Hoewel de CHP dit altijd heeft ontkend, waren de aantijgingen voor het Hof van Beroep in Ankara nu voldoende om zijn leiderschap na drie jaar stop te zetten.

De gevluchte journalist Adem Yavuz Arslan wil niet al te veel woorden vuil maken aan het juridische proces. 'Vrijwel iedereen is het erover eens dat dit proces in feite het gevolg is van 'politieke engineering'', zegt hij. 'Het hele

traject moet worden gezien als een poging van het regime van Recep Tayyip Erdogan — dat het land al ongeveer 25 jaar bestuurt — om verkiezingswinst veilig te stellen. Anders gezegd: Erdogan beseft dat hij zijn politieke tegenstander niet meer via de stembus kan verslaan en gebruikt daarom de rechterlijke macht, die na de controversiële coup-poging van 15 juli 2016 volledig werd hervormd met loyale figuren, om de politiek te herstructureren.'

Arslan Karsli, die namens het bestuur van HTIF (Federatie van Arbeiders uit Turkije in Nederland) spreekt, vindt eveneens dat een discussie over de rechterlijke uitspraak weinig zinvol is. 'Het is een illusie dat het recht in de fascisti-

Republiek enigszins kent, beseft dat het begrip recht altijd volledig op politieke en ideologische basis heeft gefunctioneerd.'

Voor Ahmet Erdi Öztürk, universitair hoofddocent Internationale Betrekkingen aan de London Metropolitan University, is de vraag wie de CHP moet leiden uiteindelijk een zaak voor de leden zelf. 'De grotere vraag is of de leiding van de grootste oppositiepartij kan worden hervormd via gerechtelijke procedures in plaats van via interne democratische competitie.'

De politieke gevolgen van deze ontwikkelingen zijn enorm, meent hij. 'De CHP is geen marginale actor; het is de grootste oppositiepartij, won de lokale verkiezingen

'De grotere vraag is of de leiding van de grootste oppositiepartij kan worden hervormd via gerechtelijke procedures'

sche en despotische politiek in Turkije als een neutrale weegschaal van gerechtigheid fungeert.'

Dat is volgens Karsli geenszins het geval. 'Het recht is de in wetten gegoten wil van de heersende klasse. Of Kılıçdaroglu of Özel juridisch gelijk heeft, is slechts een detail naast de vraag welke politieke actor de heersende klasse waar wil positioneren. Iedereen die de geschiedenis van de Turkse

van 2024 in veel grote steden en vertegenwoordigt een groot deel van de samenleving. Elke gerechtelijke interventie die haar leiding verandert, zal daarom onvermijdelijk niet alleen worden gezien als een juridische handeling, maar ook als een ingreep in het principe van democratische concurrentie zelf. Daarom moet dit moment met uiterste institutionele verantwoordelijkheid worden behandeld.'

Ergün Babahan, die eveneens als journalist uit Turkije is gevlucht, ziet de ontwikkelingen als de finale klap voor de Turkse democratie, die al was ontaard in een systeem van 'competitief autoritarisme'. 'Turkije evolueert vanaf nu feitelijk naar een eenmansregime', zegt hij vanuit Amerika. 'De verslechterende economische situatie heeft aangetoond dat het voor Erdogan bijna onmogelijk is geworden om zijn huidige positie binnen een competitief systeem te behouden. Terwijl een sterke CHP een reële kans had om de presidentsverkiezingen te winnen, leek het ook onvermijdelijk dat de oppositie een parlementaire meerderheid zou

‘eider is politieke engineering’

CHP-BIJEENKOMST IN DUITSLAND, 2015 (BEELD: WIKIMEDIA COMMONS)

behalen. Met deze zet heeft Erdogan, na de DEM-partij, nu ook de CHP uit de politieke race verwijderd.’

Volgens hem zal de CHP hoogstwaarschijnlijk splitsen op religieuze gronden. ‘Het scenario waarbij de CHP uiteenvalt in een onuitgesproken alevitisch-soennitisch conflict, met mogelijk twee afzonderlijke partijen (één rond de 25 à 30 procent en een kleinere rond de 3 à 5 procent) komt daarvoor dichterbij. Dat zou de positie van Erdogan aanzienlijk versterken.’

Einde in zicht voor Özel

Journalist Arslan denkt dat met

deze rechterlijke beslissing een einde is gekomen aan de politieke carrière van Özel. ‘Bovendien worden alle beslissingen van zijn bestuur ongeldig verklaard. De juridische status van de partijorganen, provinciale en districtsvoorzitters en zelfs burgemeesters is hierdoor onzeker geworden. Met andere woorden: er heerst volledige chaos binnen de CHP.’

Dat Özel het partijgebouw niet verlaat, zal Kılıçdaroglu niet tegenhouden, meent Arslan. ‘Vermoedelijk zal hij gebruikmaken van het kantoor van een bevriend parlementslid als eigen kantoor. Ook is onduidelijk wie de wekelijkse fractievergaderingen van de CHP zal

leiden. Wettelijk gezien ligt die bevoegdheid nu bij Kılıçdaroglu, maar Özel zegt dat hij elders buiten het parlement bijeenkomsten zal organiseren. In feite is de grootste oppositiepartij dus in tweeën gesplitst. Dat toont aan dat Erdogans strategie haar doel heeft bereikt.’

Karsli van HTIF deelt die analyse, maar voegt daar een marxistische kanttekening aan toe. ‘Wat hier gebeurt, is een operatie om de grootste oppositiepartij te verlammen door haar te verstikken in haar eigen interne tegenstellingen. Het machtsblok gebruikt de gerechtelijke stok om de oppositie – of dat nu Özel of Kılıçdaroglu is –

binnen de grenzen van het systeem te houden en te voorkomen dat de groeiende woede van de massa zich buiten het systeem uit. Met andere woorden: dit is geen afwijking, maar een normale reflex van de comprador-kapitalistische staat in tijden van crisis; een poging om de economische crisis te overschaduwen met kunstmatig gecreëerde chaos.’

De Koerden

Ondertussen loopt er tussen de Turkse staat en de Koerdische beweging een wankel vredesproces. Hoe zou de Koerdische politiek hierop moeten reageren?

Volgens journalist Arslan heeft

Op de cover.

de pro-Koerdische partij DEM weinig te zeggen. De beslissingsmacht ligt volgens hem effectief bij de gevangenen PKK-leider Abdullah Öcalan, voor wie een wettelijke status om het Koerdische vredesproces te leiden in het verschiet ligt.

‘Op dit moment lijkt het doel van de Erdogan-Bahçeli-alliantie duidelijk: via Öcalan de Koerdische kiezer aan hun zijde krijgen. Er wordt niet verwacht dat de DEM-partij stappen zal zetten tegen de wil van Öcalan. Ook al gebeurt het niet formeel, men voorziet dat de DEM-partij zich in de praktijk bij de regeringscoalitie zal aansluiten. Mogelijk wordt Öcalan overgebracht naar een nieuwe woning op Imrali en onder huisarrest geplaatst’, aldus Arslan.

Karslı kijkt meer vanuit een Koerdisch perspectief. ‘De DEM-partij zal het proces vermoedelijk veroordelen. Toch mag niet vergeten worden dat, met Selahattin Demirtas voorop, honderden Koerdische politici momenteel gevangenen zitten, mede door de steun die de CHP in het verleden aan deze repressieve processen heeft gegeven. In die zin is niet alleen de AKP/MHP-regering, maar ook de CHP medeverantwoordelijk.’

Toch vindt Karslı dat dit ook een lakmoesproef vormt voor de Koerden. ‘De Koerdische kwestie is immers de meest fundamentele structurele dynamiek die de grenzen van de burgerlijke democratie in Turkije en het ware karakter van de staat blootlegt. Terwijl burgerlijke oppositieklieden onderling vechten om de macht, gaan benoemingen van regeringscommissarissen, repressie en zuiveringen tegen de Koerdische beweging ononderbroken door.’

Karslı waarschuwt de Koerdische beweging: ‘In deze context mogen de Koerden niet de fout maken zich achter een van de rivaliserende oppositiekampen te scharen — noch achter de ‘restauratiegerichte’ lijn van Kılıçdaroglu, noch achter de ‘normaliserende’

lijn van Özel. Geen enkele groep heeft immers beter ervaren dat uit de onderlinge strijd geen echte democratische belofte voortkomt.’

Karslı stelt een ‘derde weg’ voor. ‘Een uitspraak van Selahattin Demirtas (sinds 2016 gevangenen, red.) — ‘de oplossing zal op straat gevonden worden’ — is in deze context bijzonder treffend. Volgens deze visie kan het 23 jaar oude reactionaire en autoritaire bewind van AKP/MHP alleen worden teruggedrongen als de volkswoede zich daadwerkelijk op straat

dat zij onvoorwaardelijke steun moeten geven aan de CHP of aan een specifieke CHP-leider. Het betekent dat zij een minimale democratische norm verdedigen: politieke concurrentie moet plaatsvinden via verkiezingen, congressen, open debat en publieke instemming — niet via juridische engineering. Als dit vandaag met de CHP kan gebeuren, kan het morgen met elke andere politieke actor gebeuren. Daarom zou de juiste positie voor de DEM-partij een principieel

nu ook een van de bekendste particuliere universiteiten van het land getroffen. Via een door de staat aangestelde curator kwam gisteren een einde aan de zelfstandige positie van Istanbul Bilgi University, een instelling die sinds de jaren negentig geldt als een belangrijk centrum voor kritische academische vorming en publiek debat in Turkije.

Öztürk noemt de ingreep symptomatisch voor de bredere druk op onafhankelijke instituties in het land. ‘Bilgi is nooit zomaar een particuliere universiteit geweest; sinds de jaren negentig vertegenwoordigt zij een belangrijke academische ruimte op het gebied van sociale wetenschappen, rechten, communicatie, cultuur, kunst en kritisch denken.

‘Duizenden studenten, academici, administratief personeel en alumni worden rechtstreeks door zulke beslissingen geraakt. Universiteiten zijn niet alleen plaatsen waar diploma’s worden uitgereikt; het zijn ook ruimtes van collectief geheugen, intellectuele opbouw, academische vrijheid en publiek debat. Het meest pijnlijke aspect is dat juist op een moment waarop Turkije behoefte heeft aan meer vrije, pluralistische en sterke universiteiten, de onderwijs capaciteit van het land wordt beperkt. Wat de rechtvaardiging ook moge zijn, de rechten van studenten, het werk van academici en het institutionele erfgoed moeten worden beschermd. Elke grote ingreep in een onderwijsinstelling beïnvloedt niet alleen het heden, maar ook de toekomst van het land.’

Journalist Babahan wijst daarnaast op de mogelijke economische belangen achter de beslissing. ‘Bilgi Universiteit ligt aan het einde van de Haliç op een prachtig terrein. In de woorden van Erdogan: een ‘toplocatie’ of ‘gouden grondstuk’. Waarschijnlijk zullen we hier in de toekomst een project zien met hotels, winkelcentra en luxe residenties.’

‘Geen enkele groep heeft beter ervaren dat uit de onderlinge strijd geen echte democratische belofte voortkomt’

tegen de macht richt. Alle andere politieke bewegingen dienen uiteindelijk slechts als uitlaatklep van die woede, zonder echte verandering te brengen.’

Öztürk verwacht juist meer verantwoordelijkheid van de Koerdische politiek. ‘De DEM-partij en de Koerdische beweging zouden dit moeten benaderen vanuit een democratisch principe, niet als tactische opportuniteit. Zij weten beter dan wie ook wat het betekent wanneer rechtbanken, regeringscommissarissen, verboden of administratieve beslissingen politieke vertegenwoordiging hervormen. Daarom zouden zij de autonomie van politieke partijen, de integriteit van verkiezingen en het recht van kiezers en partijleden om hun eigen vertegenwoordigers te bepalen moeten verdedigen.’

Hij vervolgt: ‘Dit betekent niet

democratisch standpunt zijn tegen elke interventie die politieke concurrentie beperkt.’

Babahan is sceptisch over de invloed van de Koerdische politiek. ‘Het enige wat DEM kan doen, is steun uitspreken voor de CHP en protesteren. Maar het proces via Öcalan en de politieke wil van DEM lijkt vrijwel uitgeschakeld en heeft afstand gecreëerd tussen de partij en haar achterban. Zeker als Öcalan steun geeft aan een grondwetswijziging die Erdogan op de agenda zet, kan dat de situatie verder verslechteren en Koerdische kiezers van de stembus vervreemden’, aldus Babahan.

Bilgi Universiteit in Istanbul gesloten

Terwijl de Turkse autoriteiten de politieke speelruimte van de oppositiepartij Republikeinse Volkspartij (CHP) steeds verder inperken, is

ABDELKADER BENALI

Schrijver.

Gullit legt de vinger op de zere plek

Extreemrechts heeft Nederland gegijzeld, extreemrechts heeft Europa gegijzeld. De mislukte asielopvang is een geconstrueerde crisis geworden. Chefsache: het vraagstuk van migratie wordt aangekleed met angst en hysterie. Met AI, aange-reikt door de vreemdelingenhaters van Silicon Valley die van polarisatie een verdienmodel maken, creëren ze het ene na het andere horrorbeeld om de burger gevangen te houden in een cirkel van wanhoop, angst en horror.

AI is een taalmodel dat de consument bedient, het is niet in staat tot menselijkheid. Het is alleen maar in staat tot spiegelen; afwijken van de norm kan het niet. Het is op geen enkele manier in staat om van relativiseringsvermogen, empathie, wetenschap, wijsheid, liefde, kinderlijkheid, lef, brutaliteit, humor, dromen en verlangens die cocktail te maken die we vooruitgang noemen. Het ondermijnt vooruitgang. Extreemrechts lacht zich suf. Ze hebben zich verzekerd van een briljante investering.

De cijfers zijn duidelijk: maar één op de drie vluchtelingen krijgt een verblijfsvergunning. Als we inzoomen op de cijfers, gaat het om nog minder dan één op de drie.

‘Het is weer typisch Nederlands om deze keiharde afrekening van een sportheld weg te willen relativiseren’

Daarnaast is er geen sprake van een Europees opvangbeleid. Griekenland neemt heel veel vluchtelingen op. Daarna Spanje. De andere landen nemen er een stuk minder op. Nederland is middenmoot, Nederland is het FC Utrecht van de asielopvang. Er is een hele rits landen die niet of nauwelijks vluchtelingen opnemen, landen waar conservatief rechts aan de macht is.

Ze schuiven de verantwoordelijkheid geheel af op de andere landen, waar het ongenoegen groeit. Voor extreemrechts is dit een feest, want de ideologie van haat en desinformatie gedijt bij geweld. Hun bevolking verkopen ze het mantra dat zij de bescherming zijn tegen het dictaat van Brussel, en in landen die wel vluchtelingen opnemen groeit extreemrechts. Wat een heerlijk verdienmodel, en zo eenvoudig om aan te zwengelen!

Ondertussen vangen die landen bakken geld uit Europese fondsen, geld dat in de corrupte zakken van deze regeringen eindigt. Zie Hongarije, waar Orbán zijn onderknuppels een verkeerskruispunt liet bouwen waar geen enkele weg op uitkomt; in dat mislukte kruispunt is makkelijk een metafoer te zien voor het falen van Europa om het migratievraagstuk aan te pakken. Er is wel een kruispunt, maar geen weg, dus blijven we in het oneindige rondjes rennen. En elke keer als we een uitweg zien, worden we bedolven onder een berg haat gegenereerd door AI.

Een PVV'er manipuleerde rechtbankportretten van Syrische verdachten om vreemdelingenhaat aan te wakkeren, een beeldtrucje uit de koker van een man die voor de rest helemaal niks kan. Elke burgerman kan Joseph Goebbels spelen, de voormalige minis-

ter van propaganda in nazi-Duitsland.

Ondertussen verdwijnt in Nederland het gevoel dat we een hoopvolle, werkelijke multiculturele samenleving zijn — was dat niet iets waar we trots op waren? Afgelopen week liet voetbalheld Ruud Gullit zich van zijn gevoelige kant zien toen hem werd gevraagd naar de kwestie van de protesten tegen asielsezoekers. Hij omschreef politici als kleuters. En hij voegde eraan toe of zijn bijdrage aan de Nederlandse samenleving, en de inspanning die hij moest leveren als kind van gemengde ouders om erbovenuit te steken, er nog toe doen wanneer politici zeggen dat de oorspronkelijke bewoners van Nederland blank zijn.

Het is weer typisch Nederlands om deze keiharde afrekening van een sportheld weg te willen relativiseren. Er zou een debat in de Kamer moeten worden aangevraagd om te bespreken hoe het komt dat de man die Nederland Europees kampioen maakte zich niet meer thuis voelt. Gullit legt de vinger op de zere plek: tolerantie, acceptatie en medemenselijkheid zijn de zaken die dit land maken, niet AI en vuurwerkbommen bij azc's. Als zelfs Ruud Gullit het somber inziet, dan vrees ik het ergste voor dit bange land. •

Microsoft onder vuur om rol in

Onderzoek wijst op nauwe samenwerking tussen Microsoft en het Israëlische leger. Moet de techgigant worden geboycot?

● ERIK PRINS

Vorige week maandag kwam de 26-jarige Palestijn Nayef Samaro om nadat hij door het Israëlische leger in zijn hoofd was geschoten terwijl zijn vrouw aan het bevallen was van hun eerste zoon. Hij vond de dood in hetzelfde ziekenhuis waar zijn zoon even later het levenslicht zag. Palestijnse media spreken van een gerichte actie.

Grote kans dat het Israëlische leger, dat in Gaza maar ook op de bezette Westelijke Jordaanoever, waar Samaro zich bevond, dagelijks Palestijnen tot doelwit maakt, hierbij werd geholpen door de diensten van IT-gigant Microsoft. Hetzelfde bedrijf dat diensten levert waarmee dit artikel werd geschreven. Of waarmee Teams online vergaderen mogelijk is.

Microsoft blijkt nauw verweven met het Israëlische militaire apparaat, het op massale schaal volgen van Palestijnen en het doden van burgers. Palestijnen als Nayef worden ermee gedood. En ruim 70.000 anderen in de Gazastrook tijdens de genocide die Israël met steun van de Verenigde Staten pleegt.

Uit onderzoek bleek vorig jaar dat Microsoft niet alleen al jarenlang cloud- en AI-diensten aan het Israëlische leger levert, maar ook dat het gebruik van die diensten sterk toenam met het begin van de genocide rond oktober 2023.

Website voor onderzoeksjournalistiek *Drop Site News* kreeg gelekte documenten van het Israëlische ministerie van Defensie en Microsoft in Israël in handen. Volgens hen zijn de deals tussen Microsoft en het Israëlische leger

onderdeel van een patroon waarin Amerikaanse techbedrijven wedijverden om een slaatje te slaan uit de Israëlische oorlogsoperaties.

Beruchte

‘Microsoft blijkt nauw verweven met het Israëlische militaire apparaat’

inlichtingendienst

Uit de documenten bleek dat rond die tijd tientallen eenheden in het Israëlische leger diensten van Microsofts cloudplatform Azure hadden gekocht. Het gaat onder andere om grondtroepen, de luchtmacht en Unit 8200, de beruchte militaire inlichtingendienst.

Unit 8200 is verantwoordelijk voor het op massale schaal volgen van Palestijnen. Microsofts ingenieurs bouwden een aangepaste cloud waarin meer dan 200 miljoen uur aan onderschepte telefoontjes en gegevens van willekeurige Palestijnen uit Gaza en de Westelijke Jordaanoever stonden opgeslagen. De gegevens stonden opgeslagen in een datacentrum in Nederland. De informatie werd gebruikt om Palestijnen te chanteren, gevangen te zetten en zelfs hun dood achteraf te legitimeren, zo bleek uit een onderzoek van *The Guardian*.

Nadat was onthuld dat Microsoft technologie aan Israël had

geleverd om Palestijnen op massale schaal te volgen, zei het bedrijf na een intern onderzoek dat er geen bewijs was gevonden dat zijn technologie werd gebruikt om mensen in Gaza tot doelwit te

Europese datacentra, om Europese regelgeving te ontduiken.

ChatGPT

In augustus 2023, net voor het begin van de genocide, kocht het leger toegang tot GPT-4, een AI-taalmodel van OpenAI, waarmee Microsoft samenwerkt. GPT-4 wordt ook gebruikt voor het populaire ChatGPT.

Volgens de Israëlische website *+972 Magazine*, die samen met andere media de zaak onderzocht, was het maandelijks gebruik van deze AI-diensten, geleverd door Microsoft, eind maart 2024 64 keer hoger dan in de maand vóór het begin van de genocide. In april 2024 gebruikte het leger 155 procent meer opslag in Microsofts cloud dan in juni 2023.

Volgens *+972 Magazine* tonen de bevindingen aan hoe het Israëlische leger na 7 oktober 2023 zijn afhankelijkheid van grote techbedrijven als Microsoft vergrootte.

Bovendien toonden de documenten aan dat ongeveer een derde van de cloud- en AI-diensten bedoeld was voor systemen die buiten het internet functioneren. Dit maakt het aannemelijk dat de diensten werden ingezet voor zeer

‘Na 7 oktober 2023 vergrootte het Israëlische leger zijn afhankelijkheid van grote techbedrijven’

genocide: tijd voor een boycot?

HET FRANSE HOOFDKANTOOR VAN MICROSOFT IN ISSY-LES-MOULINEAUX, VLAKBIJ PARIJS. BEELD: MARTIN LELIEVRE/AFP

gevoelige doeleinden, zoals inlichtingen- en gevechtsoperaties, zo schrijft de Israëlische site.

Genocide in Gaza

Verschillende onderzoekers noemen de genocide op de Palestijnen in Gaza de eerste 'door AI mogelijk gemaakte genocide'.

Zo gebruikte Israël het programma 'Lavender', waarmee Palestijnen in Gaza werden gerangschikt naar hun vermeende banden met Hamas-strijders. Wie een hogere score kreeg van het systeem, werd sneller gedood. Het gebruik van het systeem maakte het voor het Israëlische leger 'makkelijker' om tienduizenden Palestijnen te doden, met minder menselijke interventie. Tel daarbij op dat Israël erom bekendstaat een zeer ruime definitie te hanteren van wie bij Hamas hoort, schrijft professor Midden-Oostenstudies Marc Owen Jones.

Volgens mensenrechtenorga-

nisaties en zelfs medewerkers en aandeelhouders van Microsoft zijn het bedrijf en zijn bestuurders wegens de innige samenwerking met Israël medeplchtig aan de genocide. De VN-gezant voor mensenrechten in de Palestijnse gebieden, Francesca Albanese, noemde Microsoft in haar rapport medeplchtig aan de genocide. De tech-

nologie van het bedrijf is al jaren verweven met het leger, het gevangeniswezen, de politie en scholen en universiteiten, ook in de illegale nederzettingen.

Volgens de UN Guiding Principles on Business and Human Rights hebben bedrijven een verantwoordelijkheid om mensenrechten te beschermen in alles wat

zij doen. Deze verantwoordelijkheid houdt in dat zij dienen te voorkomen dat hun activiteiten bijdragen aan mensenrechtenschendingen. Ook dienen zij te voorkomen dat hun activiteiten of producten via zakenrelaties bijdragen aan mensenrechtenschendingen, ook als zij daar zelf niet aan hebben bijgedragen.

Boycot

Nu we weten dat Microsoft verdient aan onderdrukking, apartheid en genocide, en in strijd handelt met internationale afspraken, moeten we zijn diensten dan wel blijven gebruiken? Is het niet tijd voor een boycot? Zijn we bereid te zoeken naar alternatieven?

Volgens Nils Brenkman, bestuurslid bij BDS Nederland* (Boycot, Desinvesteren, Sancties), levert Microsoft willens en wetens technologie aan het Israëlische leger en verdient het daar veel aan.

'Het is een bewuste keuze van

'Wie een hogere score kreeg van het systeem, werd sneller gedood'

‘In het verleden hebben boycotcampagnes ook gewerkt, zoals in Zuid-Afrika’

Microsoft om AI-technologie te leveren die wordt gebruikt om Palestijnen in de gaten te houden en te vermoorden. BDS eist dat Microsoft ophoudt met het leveren van technologie die wordt gebruikt om Palestijnen te onderdrukken en te vermoorden.’

Hij zegt dat een boycot van de diensten ertoe kan leiden dat het bedrijf economisch wordt geraakt en een andere afweging gaat maken in zijn deals met Israël.

‘Een boycot is een middel om die verandering teweeg te brengen, en een middel dat wij als maatschappij kunnen inzetten. Hopelijk zal het hen dan meer gaan kosten dan opleveren en zullen ze eieren voor hun geld kiezen. In het verleden hebben boycotcampagnes ook gewerkt, zoals in

Zuid-Afrika.’

Dominante positie van Microsoft

Gebruikers van Microsoft met wie de Kanttekening sprak, steunen overwegend de oproep tot een boycot van de diensten van het bedrijf, maar geven aan dat ze het lastig vinden om dit in de praktijk te brengen.

Merel, die niet met haar achternaam wil worden genoemd, zegt dat ze het goed vindt om stil te staan bij wat er in Gaza gebeurt. De student gezondheidswetenschappen steunt een boycot, maar geeft aan dat dit lastig is gezien de dominante positie van Microsoft.

‘Ik denk dat het een goed idee is, maar het zou van hogerhand

moeten worden opgelegd. Als individu kan ik nu geen alternatief gebruiken, terwijl ik op de universiteit een Microsoft-account heb.’ Het zou een goed idee zijn om alternatieven te vinden voor de hele universiteit, of hierbij samen te werken met andere universiteiten, zegt ze.

Kadir Akbaba, werkzaam aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, zegt tegen de oorlog in Gaza te zijn, maar wijst op de realpolitik. Zelfs als Microsoft zou stoppen met leveren aan Israël, dan zou het

gens hem helpt het al als mensen alternatieven vinden daar waar het wél kan. Mensen moeten hun eigen afweging maken en kijken waar het voor hen mogelijk is, zegt hij.

‘Het doel van een boycot is om een bedrijf onder druk te zetten om te veranderen, en niet om je eigen leven moeilijker te maken. Als je het lastig vindt, doe dan wat je wel kan, bijvoorbeeld een alternatief vinden voor Teams of voor de Xbox. Het is niet onze bedoeling om Microsoft zwart te maken

‘Landen zouden hierin het voortouw moeten nemen’

Israëliëse leger de diensten wel ergens anders vinden. ‘Ik ben wel voor zo’n boycot waarmee we verzet tonen, maar helemaal vervangen lukt niet. Toch zou ik het een effectieve manier vinden om ook Israël op de vingers te tikken.’

Mezna al-Fulaiti, studente Health Economics uit Oman, is verbaasd te horen over de rol van Microsoft in Israël.

‘Als ik dit eerder had geweten, dan was ik al een alternatief gaan gebruiken. Het is niet acceptabel dat Microsoft dit levert aan Israël. Ik was al voorstander van een boycot van alle bedrijven die met Israël samenwerken vanwege de genocide die het pleegt in Gaza. Maar iedere keer als we dit doen, blijven anderen het toch nog gebruiken, zoals deze software.’

BDS-voorman Brenkman beaamt dat het voor veel mensen lastig zal zijn om de diensten van Microsoft links te laten liggen. Vol-

of mensen te verbieden van zijn diensten gebruik te maken, maar om het bedrijf te dwingen zijn beleid aan te passen.”

Al-Fulaiti zegt dat het, gezien de macht van Microsoft, beter zou zijn als overheden actie ondernemen. ‘Het is geen individuele keuze; landen zouden hierin het voortouw moeten nemen. Dat heeft meer effect dan wanneer iemand een individuele keuze maakt.’ ●

** BDS is een door Palestijnen geleide internationale beweging die vreedzaam verzet biedt tegen de Israëlische onderdrukking van Palestijnen. BDS roept burgers, maatschappelijke organisaties en bedrijven op tot een boycot van Israëlische bedrijven en internationale bedrijven die de onderdrukking en bezetting in stand houden. Dit totdat Israël zijn verplichtingen ten opzichte van de Palestijnen nakomt.*

EEN VROUW HUILT TIJDENS DE BEGRAFENIS VAN TWEE PALESTIJNSE POLITIEAGENTEN DIE EERDER DIE DAG ZIJN GEDOOD BIJ EEN ISRAËLISCHE LUCHTAANVAL OP KHAN YUNIS, IN HET ZUIDEN VAN DE GAZASTROOK, OP 10 MEI. BEELD: BASHAR TALEB/AFP

Opinie.

Asielzoekers leren spreekwoorden van de gepensioneerde taalcoach

● REYIS KURT

Hij bleef maar aan mijn jas trekken. ‘Wat betekent: de klok wel horen luiden maar niet weten waar de klepel hangt? Of: de hond in de pot vinden?’ Zo ratelde deze ijverige nieuwkomer door. Ik wist bij God niet waar hij deze gezegden vandaan haalde.

De nieuwkomer-asielzoeker heeft zich voorgenomen de taal snel te leren en een plek in de maatschappij te vinden. De nieuwkomer-arbeidsmigrant uit Oost-Europa hoeft dat niet. Die heeft het te druk met klusopdrachten door het hele land. In grote getale tref je ze in de witte bestelbusjes op parkeerplaatsen langs snelwegen. De expatnieuwkomer kan Engels en is een hoogopgeleide technaut. Die voelt zich te goed om Nederlands te leren. En dat vindt Den Haag ook.

Al in het azc gaat de asielzoe-

door: Reyis Kurt

‘Op volwassen leeftijd een nieuwe taal leren is een heidens karwei’

ker naar de bibliotheek om de taal te leren. Later kan hij zich inschrijven voor een officiële cursus. Op volwassen leeftijd een nieuwe taal leren is een heidens karwei. Maar de asielzoeker heeft te veel ellende achter zich gelaten om dit te moeilijk te vinden.

Met alleen grammatica leren en woordjes stampen kom je er niet. Je moet de uitspraak leren. Die is in het Nederlands vaak verre van hoe het opgeschreven staat. Hiervoor heeft de hardwerkende Nederlander een nieuw fenomeen in het leven geroepen: de taalcoach.

Een taalcoach is een gepensi-

oneerde hardwerkende Nederlander die meerdere uren per week tijd doorbrengt met een nieuwkomer die bezig is de taal te leren. Ik zag een Turkse pietje-precies-asielzoekster het Nederlands zo goed uitspreken dat ik dacht dat deze mevrouw hier geboren was.

In de vele uren die ze met elkaar doorbrengen leren de nieuwkomers ook allerlei gezegden. En omdat ze deze gezegden van de grijze helden leren, kan het weleens voorkomen dat die gezegden bij de jonge generatie niet meer bekend zijn. *Ewa safi.* ●

Is een kwart van de discriminatiemeldingen uit 2025 over antisemitisme? Nee, dat is onjuist

Gaat een kwart van de discriminatiemeldingen uit 2025 over antisemitisme? Onderzoeker Ewoud Butter zocht het uit. Zijn conclusie: dat percentage berust op desinformatie.

EEN MEISJE BEWONDERT DE KAARSJES VAN HET JODSE LICHTFEEST CHANOEKA. BEELD: PIXABAY

● EWOUDBUTTER

‘Kwart discriminatie in Nederland is antisemitisch’, kopte *De Telegraaf* naar aanleiding van de publicatie van de discriminatiecijfers over 2025. Het programma Nieuws van de Dag herhaalde deze boodschap op X, net als *Telegraaf*-columnist Ronald Plasterk, de organisatie StandwithUs en *De Dagerlijkse Standdaard*. Mirjam Bikker (ChristenUnie) en Ulysse Ellian (VVD) schreven in een opiniestuk in *De Telegraaf* dat het ‘bij ruim 26 pro-

cent van de discriminatiemeldingen in Nederland om antisemitisme’ gaat. Bikker herhaalde het bij Sven op 1. Velen volgden en ook Google AI nam het als een vaststaand feit over. Het *Nieuw Israëlitisch Weekblad* kwam met een variant en beweerde dat 26 procent van alle door de politie geregistreerde discriminatiezaken tegen Joden is gericht. Alarmerende cijfers, maar kloppen ze ook? Het korte antwoord is: nee, deze cijfers zijn misleidend.

Antisemitisme in de discriminatiemeldingen

Ruim een kwart van de Nederlanders ervaart volgens het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) discriminatie. Dat gebeurt op

basis van één of meerdere persoonlijke kenmerken op grond waarvan iemand ongelijk wordt behandeld, achtergesteld of uitgesloten. Denk aan discriminatiegronden als herkomst, geloof, seksuele oriëntatie, beperking en opvatting. Slechts 3 procent van de mensen die discriminatie ervaren, doet hiervan melding bij een instantie die discriminatie registreert. Bij discriminatiemeldingen gaat het dus altijd om ‘het topje van de ijsberg’.

Jaarlijks worden in april de discriminatiecijfers van het voorbije jaar naar de Tweede Kamer gestuurd. Dat gebeurt in twee rapporten: een rapport met vooral de cijfers van antidiscriminatievoorzieningen (ADV’s) en de politie en

een rapport met de cijfers van het Openbaar Ministerie. Omdat slechts weinig discriminatiegevallen worden gemeld, wordt jaarlijks opgemerkt dat de cijfers geen inzicht geven in de totale omvang van discriminatie, maar wel iets zeggen over de aard ervan in Nederland.

Een groot deel van de meldingen van discriminatie komt in Nederland binnen bij de antidiscriminatievoorzieningen (ADV’s). In 2025 ontvingen deze bureaus in totaal 25.356 meldingen, waarvan 14.402 meldingen over één uiting van de PVV-leider op X waarin hij een AI-geproduceerde afbeelding publiceerde met een stigmatiserend beeld van moslims.

Buiten deze clustermelding ging het in 2025 om 10.954 reguliere meldingen. Dit laatste aantal is in de jaarlijkse rapportage gebruikt voor verdere berekeningen. De ADV’s ontvingen in 2025 271 meldingen van antisemitisme. Dat betekent dat het bij 1 op de 40 meldingen (2,5 procent) om antisemitisme ging. Dat was een hoger aandeel dan in de afgelopen jaren, maar, zoals ieder jaar, aanmerkelijk lager dan discriminatie op grond van herkomst (43,2 procent), discriminatie op grond van geslacht (15,4 procent), seksuele gerichtheid (12,3 procent), handicap (9,6 procent) of moslimdiscriminatie (6,7 procent).

Bij de ADV’s gaat het bij antisemitisme volgens de rapportages van de afgelopen jaren vooral om uitingen in de publieke sfeer: antisemitische berichten op sociale media, uitspraken van politici of opiniemakers en flyers of posters met haatdragende teksten over Joden of Israëliërs. In 2025 ging het om zeker 19 meldingen ‘die te maken hadden met uitspraken die

e antisemitisch, zoals wordt

in de context van discussies of protesten rond het Israël-Palestina-conflict zijn gedaan'. Daarnaast waren er minstens 10 meldingen over uitingen van het punkduo Bob Vylan op 13 september 2025 in Paradiso. Verder waren er veel meldingen van antisemitische stickers of graffiti in de openbare ruimte of op bezittingen van de melders.

Politie

De politie registreerde in 2025 in totaal 10.748 discriminatie-incidenten, een stijging van 12 procent ten opzichte van 2024. Het merendeel van de geregistreerde incidenten ging ook bij de politie om discriminatie op grond van herkomst (46 procent), gevolgd door discriminatie op grond van seksuele gerichtheid (29 procent).

Het aantal antisemitische incidenten daalde heel licht: van 880 naar 867 incidenten; dit was 8 procent van het totaal aantal incidenten.

Dat was 3,7 procent van het totaal aantal geregistreerde incidenten. Verder registreerde de politie 240 incidenten waarbij medewerkers met een publieke taak (meestal politie) worden uitgescholden voor (kanker)joden. Op dezelfde manier wordt (kanker)homo ook vaak als scheldwoord geregistreerd.

Er waren afgelopen jaar 157 scheldpartijen tussen burgers met het woord 'Jood', waarbij niet duidelijk is of het Joods-zijn een rol speelt, en 42 antisemitische uitingen in het kader van voetbal.

In 85 gevallen ging het om bekladdingen of vernielingen, vaker dan gemiddeld gericht tegen Joodse begraafplaatsen, synagogen, monumenten, culturele instellingen of eigendommen van Joodse bewoners. Ruim 70 incidenten hingen samen met uitspraken over Israël, Palestina of het zionisme. Het ging hierbij om leuzen op demonstraties, berichten op internet, flyers en spandoeken.

'Het OM besloot in november 2025 de aangiften tegen Bob Vylan te seponeren'

ten dat jaar. Met deze 8 procent daalde het aandeel geregistreerde discriminatie-incidenten bij de politie weer licht en terug naar het niveau van 2022.

Van de 867 door de politie geregistreerde antisemitische incidenten waren er in 2025 ruim 400 direct gericht op (veronderstelde) Joodse personen en instellingen.

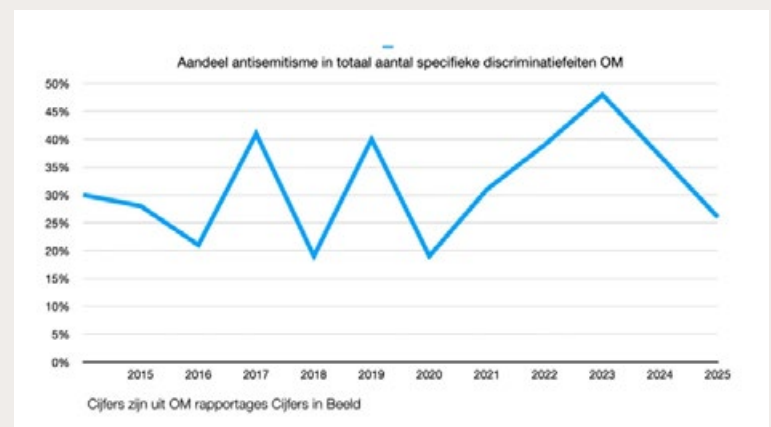
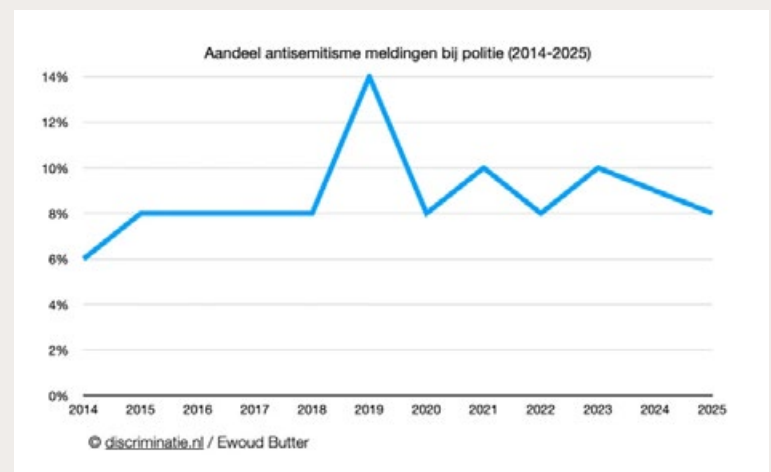
Het eerdergenoemde optreden van Bob Vylan leidde tot 30 aangiften bij de politie. Het OM besloot in november 2025 de aangiften tegen Bob Vylan te seponeren. Hoewel de uitingen als provocatief en grof kunnen worden ervaren, is er volgens het OM geen sprake van groepsbelediging, aanzetten tot haat of discriminatie of opruiing.

'Meldingen van antisemitisme worden zeven keer vaker doorgestuurd naar het OM'

Waar komt het percentage van 26 procent dan vandaan?

Je kunt bij de politie melding maken van discriminatie, maar je kunt ook aangifte doen als je wilt dat de dader gestraft wordt. Een selectie van deze aangiftes, waarbij

de officier van justitie een verdenking van een strafbaar feit aanwezig acht, wordt doorgestuurd naar het Openbaar Ministerie. Dat gaat bijna ieder jaar om tussen de 140 en 160 discriminatiefeiten, een enkele uitschieter uitgezonderd.

In 2025 registreerde het OM 141 specifieke discriminatiefeiten. Eén feit kan meerdere discriminatiegronden omvatten. Bij de registratie van deze discriminatiegronden werd antisemitisme 46 keer geregistreerd, ofwel 26 procent van het totaal aantal geregistreerde gronden. Dat was de 26 procent waarover *De Telegraaf* en anderen schreven.

In vergelijking met voorgaande jaren was dat overigens, zoals uit onderstaande grafiek blijkt, niet uitzonderlijk hoog. Sinds 2014 had gemiddeld 31 procent van de specifieke discriminatiefeiten betrekking op de discriminatiegrond antisemitisme. De piek in 2023, toen antisemitisme maar liefst 48 procent van alle geregistreerde discriminatiegronden uitmaakte, kwam vooral door incidenten rond voetbalwedstrijden.

Het overgrote deel van de antisemitische feiten bij het OM betreft groepsbelediging: openbare uitlatingen die Joden als groep beledigen. Het gaat dan bijvoorbeeld geregeld om antisemitische spreekwoorden en leuzen bij voetbalwedstrijden, het verspreiden van discriminatoire teksten en afbeeldingen via sociale media en antisemitische projecties op gebouwen. Naast groepsbelediging worden ook feiten ten laste gelegd waarbij sprake is van aanzetten tot haat of

geweld of verspreiding van haatdragend materiaal. Een kleinere categorie betreft geweld of bedreiging met een antisemitisch karakter: mishandeling waarbij 'kankerjood' wordt geroepen, of bedreigingen gericht tegen personen die als Joods worden herkend.

Hoe komt het dat zo'n groot deel van de discriminatiefeiten bij het OM antisemitisme als discriminatiegrond heeft?

Schrijver en onderzoeker Mounir Samuel analyseerde in 2024 met Control Alt Delete de politie- en OM-cijfers en constateerde dat meldingen van antisemitisme zeven keer vaker worden doorgestuurd naar het OM dan meldingen van discriminatie op grond van herkomst. Hoe dat verschil precies tot stand komt, blijft goeddeels ondoorzichtig en kon ook niet door de politie worden verklaard.

Een verklaring zou kunnen zijn dat antisemitische spreekwoorden en uitingen rond voetbalwedstrijden vaak op camera zijn vastgelegd, met veel getuigen en gemakkelijker te bewijzen zijn. Elke supporter die iets roept kan bovendien afzonderlijk als verdachte worden geregistreerd.

Een andere verklaring kan het verschil in aangiftebereidheid zijn. Het OM komt alleen in actie als er een aangifte ligt. Maar niet iedereen doet aangifte. Uit onderzoek

'Discriminatiecijfers lenen zich goed voor cherrypicking en framing'

blijkt dat bijna een derde van burgers met een niet-westerse migratieachtergrond weinig vertrouwen heeft in de politie — bijna twee keer zoveel als het Nederlandse gemiddelde. Dat lagere vertrouwen vertaalt zich direct in een lagere bereidheid om aangifte te doen. Mensen met een migratieachtergrond hebben de indruk of de ervaring dat de politie zelf discrimineert, vrezende repercussies van een aangifte of hebben simpelweg de indruk dat er toch niets mee wordt gedaan.

Waarschijnlijk speelt ook het verschil in organisatiegraad een rol. Voor het agenderen van antisemitisme en het begeleiden van slachtoffers is er bijvoorbeeld het CIDI. Voor andere groepen die met discriminatie te maken hebben, ontbreekt vergelijkbare infrastructuurle ondersteuning grotendeels. Ook heeft Nederland een aparte Nationale Coördinator Antisemitismebestrijding (NCAB), terwijl alle andere discriminatievormen vallen onder één algemene coördinator: de Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme (NCDR).

Onjuiste claims

De claims dat 'een kwart van de discriminatie in Nederland antisemitisch is' of dat het bij 26 procent van de politieregistraties over antisemitisme gaat, zijn allebei volstrekt onjuist. Het is desinformatie. De uitspraken zijn gebaseerd op

een reëel cijfer (26 procent van de OM-discriminatiefeiten in 2025 had betrekking op antisemitisme), maar ten onrechte veralgemeend naar alle discriminatiemeldingen in Nederland of naar de registraties van de politie.

Discriminatiecijfers lenen zich goed voor cherrypicking en framing en dat is precies wat hier gebeurde. De claim dat het bij 1 op de 4 discriminatiefeiten bij het OM om de discriminatiegrond antisemitisme gaat, is even waar als bijvoorbeeld de bewering dat dit aandeel sinds 2020 niet zo laag is geweest en in twee jaar zelfs meer dan gehalveerd is: van 122 registraties van de grond antisemitisme (2023) naar 46 (2025). Wat ook waar is, is dat het bij 1 op de 40 discriminatiemeldingen bij ADV's (2,6 procent) om antisemitisme gaat en dat het aandeel antisemitisme onder politieregistraties al jaren stabiel rond de 8 procent ligt en de afgelopen twee jaar, na een korte opleving, daalde van 10 procent naar 8 procent.

Antisemitisme is van oudsher in Nederland een serieus probleem dat nog steeds veel te veel Joodse Nederlanders treft en verdient een daadkrachtige aanpak. Wanneer dit probleem door journalisten of politici echter wordt weergegeven met onjuiste of selectief gekozen cijfers, dan is er sprake van framing en gaat er iets fundamenteel fout. Antisemitisme is te ernstig om er politiek mee te bedrijven. ●

EEN DAVIDSTER EN EEN THORA, SYMBOLEN VAN HET JODENDOM. BEELD: PIXABAY

TAYFUN BALCIK

Journalist en historicus.

Mijn ergernissen in de strijd tegen islamofobie

In de bestrijding van moslimhaat, islamofobie, anti-moslimracisme en moslimdiscriminatie zijn er al lange tijd terugkerende patronen waar we als Nederlandse moslims beter mee kunnen stoppen.

En hoewel schrijven over mijn ergernissen in de bestrijding van islamofobie een fundamenteel paradoxale bezigheid is (omdat het dan juist meer over die ergernissen gaat, in plaats van over de nationale aanpak tegen islamofobie, die – ook nadat in 2023 1 op de 4 Nederlanders op de PVV heeft gestemd – nog steeds van de grond moet komen), moet het er toch uit.

Niet meteen boos worden, medemoslims. Zoals het Turkse gezegde luidt: een goede vriend spreekt de pijnlijke waarheid (*dost acı söyler*).

Ik zat met die frustraties in mijn maag tijdens de bijzondere bijeenkomst Hoe kunnen we de stilte verbreken?, georganiseerd door het Collectief tegen Islamofobie en Discriminatie. Als moderator, die die rol zo objectief mogelijk vervulde (bijvoorbeeld door te beginnen met een minuut stilte voor alle slachtoffers van islamofobie), moest ik ter plekke functioneel een aantal gedachten wegdrukken. In mijn rol als columnist, die ‘de boel zou moeten opschudden’, kan ik die inhibities nu echter laten varen.

Ten eerste is er de immer aanwezige discussie over de term islamofobie.

‘Hoe vaak zie je witte mensen en/of Joodse Nederlanders afstand nemen van het Trump-regime of van het Israëliësche apartheidsregime, om vervolgens vrijuit te kunnen spreken?’

Elke keer wanneer deze term opduikt, is er wel iemand in de zaal of online (maar ook in het mainstreamdebat) die hier met goede of kwade bedoelingen een punt van maakt, op een manier die bij de bestrijding van antisemitisme of homofobie maar zelden voorkomt. Dit terwijl we, puur technisch gezien, bij die laatste twee termen ook heel wat bedenkingen kunnen hebben, bijvoorbeeld dat Arabische moslims ook tot de Semitische bevolkingsgroepen behoren, of dat mensen ‘angsten’ kunnen hebben voor homonationalisme en ‘regenboogdwang’ in Nederland.

Niemand in Nederland (even los van de constante neiging van pro-Israëliësche lobbygroepen, die in elke vorm van Israëliëkritiek ‘antisemitisme’ zien) haalt het in zijn hoofd om bij een bijeenkomst tegen antisemitisme te brabbelen over kritiek op het exclusieve karakter van het jodendom, of om bij de aanpak van homofobie te beginnen over de zogenoemde ‘kwaadaardige geaardheid’

van de lhbtqi+-gemeenschap. Dat zijn slechts enkele voorbeelden van wat moslims systemisch over zich heen krijgen wanneer zij moslimdiscriminatie agenderen.

Het is een bijna godwinachtige wetmatigheid in het Westen dat moslims met dit soort afleidingsmanoeuvres worden geconfronteerd. Is het dus niet tijd om een strategie te ontwikkelen om hiermee om te gaan? Hieronder een suggestie die je kunt inzetten wanneer je weer eens te horen krijgt dat ‘je kritiek op een religie moet kunnen hebben’, ‘islam geen ras is, dus racisme niet kan’ of dat ‘moslims zich niet aanpassen’.

Bij moslimhaat, islamofobie, anti-moslimracisme en moslimdiscriminatie draait het in wezen om de ongelijke behandeling, marginalisering en minachting van Nederlandse moslims, omdat wij al eeuwenlang (‘liever Turken dan Paaps’ is geen compliment voor Turken of moslims) institutioneel worden gewantwoord en sinds Fortuyn ook publiekelijk worden uitgekotst. Dus wanneer we

het over islamofobie hebben in Nederland, gaat het om slachtofferschap van moslims omdat ze moslims zijn. Niet om islamistische superioriteitsgevoelens, de ongelijke behandeling van vrouwen of homo’s, of het feit dat niet-moslims Mekka niet mogen betreden. Daar is al genoeg – en vaak terecht – aandacht voor in talloze andere zalen in Nederland.

Zo, dat is eruit. Dan de volgende ergernis. Die heeft te maken met de toevoeging ‘terecht’ in de vorige alinea, die moslims haast verplicht moeten gebruiken bij het bespreken van moslimhaat. Met andere woorden: in het oog van het publiek duidelijk maken dat je geen terrorist bent, door afstand te nemen van gewelddadige praktijken van andere moslims. Hoe vaak zie je witte mensen en/of Joodse Nederlanders afstand nemen van het Trump-regime of van het Israëliësche apartheidsregime, om vervolgens vrijuit te kunnen spreken?

Wij als Nederlandse moslims zouden daar ook mee moeten stoppen. Ik ben overigens niet klaar met ellenlange filosofische discussies over kritiek op de islam, islamistische superioriteitsgevoelens en de ongelijke behandeling van vrouwen binnen de islam, maar die discussies kan ik wel even pauzeren wanneer witte politieagenten, supremacistische politici of overcompenserende allochtone agenten en politici ons in de nek hijgen met hun islamofobie. ●

Duizenden Nederlanders heten vluchtelingen

Duizenden Nederlanders kwamen donderavond naar het Domplein in Utrecht om vluchtelingen een hart onder de riem te steken. De zogenoemde 'stille meerderheid' wil hiermee een boodschap van liefde afgeven maar ook van protest. 'De zwijgende meerderheid is pro-mens en zwijgt niet meer', klonk het.

● TAYFUN BALCIK

Wie gisteren tegen de avond van Utrecht CS naar de Dom liep, zou weinig merken van de demonstratie 'Vluchtelingen welkom' in het hart van het centrum. De terrassen zitten vol, mensen pikken nog net een beetje avondzon mee. Rondom de Dom is het dan ook nog niet zo druk wanneer de Kanttekening daar iets voor zes arriveert en meteen wordt aangesproken door een oudere, emotionele man.

'Het bijna criminaliseren van immigranten dat mensen tegenwoordig doen, vind ik wel eng. Hou daar eens een keer mee op,'

zegt hij. Hij gelooft niet dat er veel echte emotie zit bij de zogenoemde boze burgers. 'Ik denk dat dat een heleboel toegeschreven emotie is. Die mensen zijn helemaal niet bezorgd; ze willen gewoon rellen, jennen en zeiken en op die manier ergens bij horen.'

Even verderop staat Bert uit Oss. 'Vluchtelingen zijn welkom, meer heb ik hen niet te vertellen', zegt hij. Over haatzaaiende politici kan hij wel een 'heel boek' schrijven, maar dat heeft hij totaal losgelaten. Mensen die met deze politici meegaan, moeten verder kijken dan hun neus lang is, vindt hij. 'De zwijgende meerderheid is pro-mens en zwijgt niet meer. We zijn voor een fatsoenlijke opvang van vluchtelingen', rondt Bert af.

De manifestatie werd georganiseerd door actiegroepen als Extinction Rebellion (XR), de

'De zwijgende meerderheid is pro-mens en zwijgt niet meer'

Dolle Mina's en DeGoedeZaak. Volgens hen waren er ruim tienduizend deelnemers. Het zijn vooral linkse, witte Nederlanders die naar het solidariteitsprotest zijn afgekomen. In deze zee van vredelievende mensen valt een groepje Turkse vrouwen met een hoofddoek op. Ze zijn gevlucht uit Turkije na de mislukte coupoging in 2016 en worden door de Turkse staat verdacht lid te zijn

van een 'terroristische organisatie', zoals de Gülenbeweging categorisch wordt bestempeld.

Ze verblijven al jaren in kampen en krijgen maar moeilijk een woning. De aanslagen tegen azc's hebben een enorme impact op hen gehad, en ze vinden een dag als deze hartverwarmend. 'Dat Nederlanders de rechten van vluchtelingen verdedigen, vind ik heel waardevol', zegt Aynur, die toevoegt dat ze niet op vakantie zijn in Nederland. 'We hebben noodgedwongen ons moederland verlaten. Maar we zijn nu hier en willen ons nuttig maken voor dit land.'

Over mensen die tegen hun aanwezigheid in Nederland zijn, puur vanuit hun islamitische identiteit, heeft ze weinig te melden. 'Ze kennen mensen niet die de islam op de juiste, vredelievende wijze praktiseren. Wanneer dat wel gebeurt, dan zal er niks meer van dat wantrouwen overblijven', denkt Aynur.

Nog meer Turkse vluchtelingen sluiten zich bij het gesprek aan. Een van hen is kritisch op de Nederlandse overheid. 'Wij zijn naar dit land gekomen vanuit het idee dat er democratie, vrijheid en veiligheid is. Maar er worden

TURKSE VLUCHTELINGEN EN DEMONSTRANTEN IN UTRECHT OP 21 MEI. BEELD: TAYFUN BALCIK

chtelingen warm welkom

DEMONSTRANTEN IN UTRECHT OP 21 MEI. BEELD: TAYFUN BALCIK

‘Als mensen onze situatie zouden begrijpen, dan zouden ze ons echt niet zo behandelen’

telkens weer strengere regels ingevoerd. Terwijl er gewoon echte vluchtelingen jarenlang vastzitten in de keten. Wij zijn hier niet gekomen om een last te zijn; we willen bijdragen aan Nederland, en dat kan ook zonder al die verzwarende maatregelen’, zegt Haydar.

Rake klappen

Ondertussen is het programma op het podium begonnen. De eerste spreker is de kritische onderzoeks-journalist Zoë Papaikonomou. Ze

deelt rake klappen uit, ook vooral naar haar collega's in de landelijke media. ‘Het woordgebruik over migranten is totaal ontmenselijk. Kopjes in kranten doen vergeten over wie we het hier hebben. We hebben het over vaders, moeders, ooms, tantes, kinderen, vrienden of geliefde collega's’, zegt ze vol passie.

Over de aanslagen die de afgelopen periode hebben plaatsgevonden bij azc's is Papaikonomou eveneens keihard in haar oordeel. ‘De daders zijn xenofobe, fascisti-

Samenleving.

ZOË PAPAICONOMOU IN UTRECHT OP 21 MEI. BEELD: TAYFUN BALÇIK

PAMFLET TIJDENS DEMONSTRATIE OP 21 MEI. BEELD: TAYFUN BALÇIK

sche terroristen. Extreemrechtse terreur is het en dat is niet mijn mening. Dat zijn de feiten. Maar waar is de grote, continue ophef van landelijke politici over deze terreurdaden?’

Dan richt ze zich weer naar de media die steevast over ‘bezorgde burgers’ blijven schrijven. ‘Waar is jullie controle op en correctie van de macht? Hoe lang blijven jullie xenofobe, fascistische terroristen bezorgde burgers noemen? Bewoners van azc’s zijn bezorgde

Hij is al 4,5 jaar in Nederland en werkt nu inmiddels zeven maanden als softwareontwikkelaar. Hij vertelt het op een monotone toon, maar dat verandert wanneer hij begint over zijn 15-jarige zoon die 2,5 jaar geleden in Turkije bij een verkeersongeluk is omgekomen.

In tranen vertelt hij over de pijn die hij dagelijks voelt, omdat hij niet eens naar de begrafenis van zijn eigen zoon heeft kunnen gaan. ‘Ik zou de hele wereld opge-

‘Als mensen onze verhalen echt kennen, dan zou heel Nederland, denk ik, zoals de mensen op dit plein zijn. Ze moeten echt onderzoeken waarom mensen hier zijn.’

burgers. Hulpverleners zijn bezorgde burgers. Bedreigde burgemeesters en raadsleden zijn bezorgde burgers. Wij zijn bezorgde burgers. Bevraag de macht. Benoem de feiten. Gebruik rechtvaardige woorden. Breng de slachtoffers in beeld en maak de daders niet het slachtoffer. Want jullie verslaan niet alleen de actualiteit; jullie dragen ook verantwoordelijkheid voor onze geschiedenis’, haalt Papaikonomou uit en ze krijgt een daverend applaus mee.

Een Turkse man, die eveneens leraar was in Turkije en moest vluchten na de coup poging in 2016 kijkt ongemakkelijk, maar hij wil toch zijn verhaal delen. Ook hij heeft weinig te melden aan de haatzaaiers, of ‘mensen die hem alleen al omdat hij moslim is totaal niet willen hebben in Nederland’. ‘Als mensen onze situatie zouden begrijpen, dan zouden ze ons echt niet zo behandelen’, meent hij.

ven om even zijn handen te kunnen vasthouden, maar advocaten vonden dat niet wijs en ben ik gebleven.’ Hij herhaalt: ‘Als mensen onze verhalen echt kennen, dan zou heel Nederland, denk ik, zoals de mensen op dit plein zijn. Ze moeten echt onderzoeken waarom mensen hier zijn.’

De stoet vertrekt daarna door de binnenstad naar het Jaarbeursplein bij Utrecht Centraal. Nu merken de vele bezoekers van de binnenstad wel dat er iets bijzonders gaande was in hartje Utrecht. De demonstratie eindigt op het Jaarbeursplein. De plek waar onlangs de cameraman van Left Laser werd aangevallen door een Nederlandse nationalist van het Nationaal Protest, stroomt vol met duizenden Nederlanders die niet meer willen zwijgen tegen de haatpolitiek. Als het aan deze Nederlanders ligt, wordt het protest zeker vervolgd met een nationaal protest, groter dan die van de nationalistische Nederlanders. ●

Waar blijft de kritiek van opiniemakers op mensenrechtenschendingen in Marokko?

Afgelopen zaterdag werd historicus en journalist Maati Monjib ondanks een geldig toegangsbewijs geweigerd bij de boekenbeurs in Rabat. Het stilzwijgen van Marokkaans-Nederlandse opiniemakers daarover is opmerkelijk, vindt activist Abdelghani Ababou.

Het is inmiddels een terugkerend patroon dat moeilijk nog als toeval kan worden weggezet. Marokkaans-Nederlandse schrijvers, cultuurmakers en opiniemakers met een uitgesproken kritisch profiel duiken jaarlijks op in Rabat, als gast van en op kosten van de omstrede CCME, tijdens de boekenbeurs SIEL.

Dat orgaan, officieel een adviesraad voor de Marokkaanse diaspora, wordt al jaren gezien als een verlengstuk van de politieke invloed van het Marokkaanse regime.

Wat wringt, is niet zozeer de reis zelf, maar de opvallende tegenstelling in houding. In Nederland profileren deze stemmen zich vaak als kritisch, progressief en uitgesproken tegen institutioneel onrecht. Maar eenmaal in de Marokkaanse context lijken die principes opmerkelijk flexibel. Dezelfde auteurs die in het Nederlandse debat – terecht – scherp uithalen naar machtsstructuren, laten zich zonder veel ruchtbaarheid fêteren door een instituut dat nauw verbonden is met de tentakels van Mohammed VI.

Dat roept vragen op over consistentie en geloofwaardigheid. Want het gaat hier niet om een neutrale culturele uitwisseling. De CCME staat al sinds de oprichting ter discussie en wordt door critici gezien als onderdeel van wat vaak de ‘lange arm van Rabat’ wordt genoemd: de poging van de Marokkaanse staat om invloed uit te oefe-

‘Wie zich profileert als onafhankelijk en kritisch, moet ook bereid zijn die houding consequent door te trekken’

nen op diasporagemeenschappen in Europa. Zelfs de AIVD wijst expliciet in recente rapportages op praktijken van inmenging en inti-

midatie door Rabat.

De context maakt het des te gevoeliger. In Marokko zelf is er geen ruimte voor kritische stemmen. Internationale mensenrechtenorganisaties zoals Freedom House, Human Rights Watch, Amnesty International en Reporters Without Borders bevestigen dat al jaren, consequent en onmiskenbaar.

Journalisten en jonge Gen Z-demonstranten die zich uitspreken tegen corruptie en machtsmisbruik worden stevig de kop ingedrukt. En dan zijn er nog Nasser Zefzafi en zijn medestanders van Hirak Rif.

In dat licht is het minstens opmerkelijk dat Nederlandse opiniemakers, die elders de mond vol hebben van mensenrechten en vrijheid van meningsuiting, zich verbinden aan een staatsgelieerd platform zonder daar publiekelijk rekenschap over af te leggen.

Het wordt nog wranger wanneer dezelfde figuren in het Nederlandse debat de lange arm ontkennen en critici daarvan de maat nemen. Deze hypocrisie is recent door Abdelkader Benali in zijn column in *de Kanttekening* tentoongespreid.

Een opiniemaker of auteur hoeft geen heilige te zijn, maar enige consistentie mag wel worden verwacht. Wie zich profileert als onafhankelijk en kritisch, moet ook bereid zijn die houding consequent door te trekken – óók wanneer dat ongemakkelijk is, óók wanneer er uitnodigingen op tafel liggen.

Nadat afgelopen zaterdag de kritische geest Maati Monjib de toegang tot de boekenbeurs werd geweigerd – ondanks een toegangsbewijs – rijst de vraag of de Nederlandse vertegenwoordigers zich solidair met hem zullen verklaren. ●

WANDELAARS KIJKEN UIT OVER DE RIVIER MET DE MOHAMMED VI-TOREN (L) EN DAARNAAST HET GROTE THEATER VAN RABAT. BEELD: ABDEL MAJID BZIOUAT/AFP

‘Voor Yesilgöz is politiek vooral

De biografie van Dilan Yesilgöz-Zegerius, geschreven door historica Alies Pegtel, veroorzaakte meteen debat. Niet alleen over Yesilgöz zelf, maar ook over Pegtels methode, toon en de politieke gevoeligheden die haar onderzoek blootlegt.

DILAN YESILGÖZ TIJDENS EEN PERSCONFERENTIE IN NOVEMBER 2024. BEELD: SIMON WOHLFAHRT/AFP

● EWOUT KLEI

Het ongeautoriseerde portret van historica Alies Pegtel van VVD-leider Dilan Yesilgöz is net zo omstreken als zijzelf. Dat komt ook door de vorm: het is geen klassieke biografie. Pegtel noemt het zelf ‘een geschiedschrijving van de actualiteit’ en dit genre, tussen journalistieke verslaggeving en

historische beschrijving, laat zich niet zo eenvoudig vangen. Zo concentreerde journalist Bas Kromhout zich op het nieuws uit het boek dat Mark Rutte achter de schermen nog altijd aan de touwtjes trekt bij de VVD. Maarten van Rossem besteedde in een aflevering van zijn podcast aandacht aan de macht van de spindoctors in de partij.

NRC liet de VVD buiten beschouwing en verweet Pegtel dat ze zich beroept op opiniemakers met een openlijke afkeer van Yesilgöz, zoals oud-PvdA-adviseur Julia

Wouters en Sander Schimmelpenninck, die niet werkzaam zijn in politiek Den Haag. De krant vroeg zich af met welke autoriteit zij over Yesilgöz spreken.

Maar Pegtel sprak wel degelijk met Haagse insiders binnen de VVD die met Yesilgöz werken. ‘Maar de meesten wilden niet met naam en toenaam in mijn boek. Ze zijn bang voor reputatieschade, bang voor hun carrière.’ De namenlijst met vertrouwelijke bronnen ligt bij uitgeverij Uitgeverij Alfabet. ‘Die namen worden niet openbaar’, zegt Pegtel. ‘Ik vond het echter

‘Ze schijnt
persoonlijk heel
aardig te zijn’

strijd'

'Haar binnenwereld blijft gesloten'

belangrijk om mijn onderzoek te verantwoorden. Ik heb het natuurlijk niet allemaal uit mijn duim gezogen.'

Een gesloten partij, een gesloten politica

Dat VVD'ers zwijgen, is betrekkelijk nieuw, zegt Pegtel. Toen ze twintig jaar geleden een serie maakte over Ayaan Hirsi Ali, spraken VVD-politici nog openlijk met haar. Nu domineren spindoctors en communicatieregisseurs het beeld. 'De macht van voorlichters is enorm gegroeid. Je komt nauwelijks nog bij mensen die echt iets willen zeggen.' Dit is volgens haar het werk van Mark Rutte. Oud-VVD-Kamerlid Ton Elias, die in 2017 noodgedwongen uit Den Haag vertrok omdat hij te kritisch zou zijn, vertelt in het boek dat onder Rutes leiding het debat uit de partij is verdwenen. Beslissingen over de partijkoers worden genomen in een klein kernteam, waarin investeerder Ben Verwaayen en Rutte domineerden.

Zij besloten ook dat Dilan Yesilgöz in 2023 de nieuwe partijleider moest worden. De VVD had kabinet-Rutte IV laten vallen over strenger asielbeleid en wilde dat tot inzet maken van nieuwe verkiezingen. Yesilgöz, die in de Amsterdamse gemeenteraad naam had gemaakt als 'pitbull op de rechterflank' en als minister van Justitie een van de populairste politici van het land was, was uitermate geschikt om een rechtser partijkoers in te zetten. Zij opende ook

de deur voor samenwerking met de Partij voor de Vrijheid. Peilingen onder focusgroepen hadden uitgewezen dat het leeuwendeel van de VVD'ers daarvoor voelde, 'maar Yesilgöz bracht het alsof het haar idee was.'

Pegtel benadrukt dat ze geen afkeer van haar heeft - 'ze schijnt persoonlijk heel aardig te zijn' - maar dat haar binnenwereld vrijwel hermetisch gesloten blijft. 'Net als haar voorganger, over wie NOS-journalisten het boek Het raadsel Rutte schreven, geeft ze maar weinig prijs. Op Instagram post ze veel persoonlijke foto's van haar hond en man. Ze wekt de schijn van openheid, maar haar beeldvorming staat al jarenlang in dienst van de VVD. Dat maakt het moeilijk om haar te duiden.'

Toch probeert Pegtel dat wel. Ze ziet parallellen tussen Yesilgöz en Ayaan Hirsi Ali. Beide vrouwen van kleur stapten over van een linkse partij naar de VVD: Yesilgöz kwam uit de SP, Ayaan Hirsi Ali uit de PvdA. Beiden zijn fel over de islam en zorgen voor polarisatie binnen de VVD. 'Het zijn interessante testcases', zegt ze. 'Hoe verandert iemand met zo'n achtergrond een partij?'

Invlechtmentaliteit

Pegtel heeft empathie voor Yesilgöz, die zich als vrouw van kleur heeft 'ingevochten'. 'Ik heb vanaf mijn zevende tot mijn achtste in Seattle gewoond. Op dezelfde leeftijd kwam Dilan vanuit Ankara naar Amersfoort. Tussen mijn

Amerikaanse klasgenootjes wilde ik ook "een gewoon" meisje zijn. Dat herken ik bij Dilan. Ze werkt keihard en heeft een enorme discipline. Het is knap hoe ze zich heeft opgewerkt. En ook hoe ze de dreigende verkiezingsnederlaag van 2025 wist af te wenden, waardoor ze nog steeds de VVD-leider is.'

Wel maakte Yesilgöz ideologische keuzes die Pegtel niet onderschrijft. 'Ze maakt soms onbegrijpelijke stappen. Maar het waarom blijft in nevelen gehuld.' Zet ze zich af tegen haar familie, in het bijzonder haar linkse vader? Is dat de biografische sleutel om Yesilgöz te begrijpen? 'Misschien. Maar ik heb hier geen bewijzen voor gevonden. Ik heb haar familieleden bovendien bewust buiten het boek gelaten.'

Yesilgöz wordt al jaren serieus bedreigd. Die dreigingen komen onder meer uit de hoek van DENK. Omdat ze in 2018 stemde voor een motie van de ChristenUnie om de Armeense Genocide te erkennen,

ALIES PEGTEL

Maar het maakt haar denk ik ook harder.'

Het vluchtverhaal als politiek instrument

In het boek beschrijft Pegtel hoe Yesilgöz haar Turks-Koerdische vluchtelingenachtergrond veelvuldig inzet in haar politieke verhaal. Is dat oprecht of opportunistisch?

'Ik denk dat ze is geradicaliseerd'

wordt ze door Turkse nationalistes als een verrader gezien. Die bedreigingen hebben haar gevormd, denkt Pegtel. 'Ze leeft onder zware beveiliging. Ze wordt gehaald en gebracht. Dat verkokert je blik. Voor haar voelt politiek als een strijd op leven en dood.' Haar man René Zegerius is Joods en Yesilgöz identificeert zich sterk met zijn familie. 'Dat verklaart haar uitgesproken pro-Israëliëse houding.

Pegtel aarzelt. 'Haar binnenwereld blijft gesloten, dus het is moeilijk te beoordelen. Ze heeft haar vluchtverhaal erg vaak verteld, in talkshows, in interviews en natuurlijk ook in haar maidenspeech in de Tweede Kamer. Het is een ingestudeerd verhaaltje, helemaal gescript. Ik vraag me af of ze nog weet wat ze er zelf van vindt.'

Journalisten vragen nauwelijks door, zegt Pegtel. 'Het vluchtver-

‘Haar liberalisme is ondiep’

haal is heilig. Iedereen is opnieuw onder de indruk. Maar ondertussen maakt ze wetten die vluchtelingen categoriseren in A- en B-statussen, samen met Eric van der Burg. Dat contrast wordt zelden benoemd.’

Yesilgöz benadrukt haar Nederlandse identiteit – André Hazes, AFC Ajax, frikadellen – en laat haar Turks-Koerdische achtergrond grotendeels achter zich. ‘Koerden in Nederland en Turkije vinden het vreemd dat ze niet opkomt voor de Koerdische minderheid. Ze willen een nieuwe Sadet Karabulut. Maar dat is Dilan niet.’

Geradicaliseerde islamcriticaster

Yesilgöz profileert zich al jaren als criticaster van de islam. Komt dat door haar alevitische achtergrond? Pegtel denkt van niet. ‘Haar ouders waren kritisch op de islamkritiek van toenmalig VVD-leider Frits Bolkestein. Haar moeder vond dat moslimvrouwen werden weggezet door rechtse, zelfbenoemde bevrijders. Dilan profileert zich niet met haar alevitische achtergrond.’

Volgens Pegtel past Yesilgöz in een bredere trend. Rechtse partijen zetten graag politici in met een niet-westerse migratieachtergrond die zich fel uitlaten over islam of migratie. ‘In het Verenigd Koninkrijk zie je dat met Suella Braverman, in België met Darya Safai en in Nederland had je eerst Ayaan Hirsi Ali en nu Dilan Yesilgöz. Het is een patroon.’

Voor Yesilgöz is politiek vooral

strijd, observeert Pegtel. ‘Haar democratisch besef, haar geloof in pluralisme en in de rechtsstaat, zit niet zo diep. Dat zag je ook bij Ayaan. Het gaat deze vrouwen om winnen, om framing, om de culture war. Dat een parlementaire democratie er ook is voor andersdenkende minderheden, daarvoor hebben ze geen begrip.’

De permanente dreiging heeft Yesilgöz veranderd, denkt Pegtel. ‘Ik denk dat ze is geradicaliseerd, net als Geert Wilders. Dat is de prijs die ze betaalt voor het offer dat ze als politica brengt. Als je jarenlang onder beveiliging leeft, word je niet milder. De samenwerking met Wilders heeft het verergerd, want zoals oud-VVD-strateeg Bas Erlings zei: “Regeren met populistten moet je nooit doen, want ze slepen iedereen mee.”’

Die radicalisering uitte zich onder andere tijdens de Maccabirellen eind 2024. ‘Ze gooide olie op het vuur met haar gepeperde tweets. Dat was populistisch. Bovendien ziet Yesilgöz “woke” als het grootste gevaar voor de rechtsstaat. Dat is een Trumpiaanse manier van denken.’

Waar staat Yesilgöz ideologisch?

In haar boek beschrijft Pegtel de strijd binnen de VVD tussen de conservatieve richting ‘Klassiek Liberaal’ en de meer progressieve ‘Nieuwe VVD’. Waar staat Yesilgöz? Ze ziet zichzelf als erfgenaam van Frits Bolkestein, de grote held van de conservatieve VVD’ers, zegt

Pegtel. ‘Ze postte na de Maccabirellen onder haar eigen longread op de VVD-website zelfs een filmpje van Bolkestein, die altijd erg kritisch was over de multiculturele samenleving.’

Maar volgens Pegtel is Yesilgöz geen liberaal in de klassieke zin van het woord, zoals de negentiende-eeuwse staatsman Johan Rudolph Thorbecke en VVD-oprichter Pieter Oud. De historische contrasteert Yesilgöz met wijlen VVD-icoon Haya van Someren, over wie Pegtel eerder een biografie schreef. ‘Van Someren was een echte liberaal. Zij vond dat zelfs communisten een plek moesten krijgen in het omroepbestel. Yesilgöz denkt niet zo. Haar liberalisme is ondiep. Ze is onversneden rechts.’

Yesilgöz is volgens Pegtel ook een product van het Rutte-tijdperk. ‘De VVD is dankzij Mark Rutte een top-downbestuursmachine geworden. Lokale afdelingen hebben nauwelijks nog invloed, de partijvoorzitter biedt geen tegenwicht.

zegt Pegtel. ‘En Yesilgöz is gevormd in die cultuur van marketing, positionering en focusgroepen.’

Veel VVD’ers die Pegtel sprak, kunnen Yesilgöz niet goed plaatsen. ‘Ze is niet diepgeworteld in de partij. Ze ontmoet alleen een kleine kring van mensen. Ze kwam vorig jaar niet eens naar de kandidatendag, waarschijnlijk ook omdat de VVD het toen heel slecht deed in de peilingen. Door haar beveiliging is Yesilgöz bovendien moeilijk benaderbaar. Ik probeerde zo dicht mogelijk bij haar te komen, maar dat was lastig.’

De kernvraag

Aan het einde van het gesprek komt Pegtel terug op de centrale vraag van haar boek: staat Yesilgöz aan de kant van het democratisch liberalisme, of aan de kant van een autoritair-rechtse tijdgeest?

Pegtel hoeft niet lang na te denken over die vraag. ‘Het meest verontrustende inzicht’, zegt ze, ‘is hoezeer ze is meegegaan in de radicalisering van de tijdgeest. Ze

‘Ze is niet diepgeworteld in de partij’

Hoewel hij nu NAVO-leider is geworden, bemoeit Rutte zich nog steeds met de VVD-koers, ook achter de schermen. Hij beschouwt de VVD als zijn kindje. VVD’ers vertellen mij anoniem dat hij permanent met Yesilgöz belde, ook tijdens de formatiebesprekingen voor de kabinetten-Schoof en -Jetten.’

Zijn grote vriend Jort Kelder noemde Rutte ooit een monnik die leeft voor de politiek. ‘Dat klopt’,

ziet woke als existentiële bedreiging. Ze gebruikt populistische frames. Ze leeft in een bubbel van beveiliging en strijd. En ze heeft een partij achter zich die steeds verder naar rechts schuift.’

Maar Pegtel benadrukt dat ze Yesilgöz niet afschrijft als mens. ‘Maar als politica vertegenwoordigt ze een richting die ik niet liberaal vind. De vraag is niet of ze oprecht is, maar welke kant ze Nederland opduwt.’ ●

LEONTINE VREEKE

Geen vuurwerkbom maar een debat

Het lijkt alsof er een langspeelplaat in mijn hoofd op volle toeren zijn deuntjes draait. De onderwerpen waar ik me druk over maak, waar ik me voor inzet, zoals armoedebestrijding en het ontoreikende beleid voor werkende mensen met geldstress, of de positie van Nederlanders met een migratieachtergrond, gelijke rechten voor iedereen en, nog persoonlijker, de zoektocht naar mijn dubbelbloed.

Soms maakt het me moede-loos. Want waar blijft de verandering, waar blijft het verzet van ons mensen tegen het systeem?

Vorige week is er een vuurwerkbom ontploft bij het landelijk bureau van D66. Nu ben ik politiek actief voor deze partij. Ik zeg het nooit erg uitdrukkelijk omdat ik niet wil dat men mij, of mijn woorden, met hun mogelijke vooroordelen over D66 gaan kleuren.

Dit realiseerde ik me deze week. Dat ik het misschien wel uit angst niet zo expliciet zeg. En dat klopt niet met wie ik wil zijn.

Wat ik wil, is dat meer mensen van kleur, meer vrouwen en meer vrouwen van kleur politiek actief worden. Alleenstaande moeders. Mensen die praktisch geschoold zijn. Ongeacht welke politieke partij zij kiezen.

Wat ik wil, is dat zij naar mij kijken en denken: als zij het kan, kan ik het ook. En dat ze lid worden van een politieke partij, bestuursfuncties gaan vervullen binnen die partij, workshops en talentklassen gaan volgen, zich kandidaat stellen voor de gemeenteraad, voor de Provinciale Staten, voor de Eerste Kamer, voor de Tweede Kamer. Dat zij solliciteren op de functie van wethouder of burgemeester.

En dan werkt een aanslag op het bureau van D66 niet mee, om het even zacht uit te drukken. Maar hoe er vervolgens wordt gereageerd door de media en politici ook niet. Dat het natuurlijk wordt afgekeurd, maar ja, Jetten heeft het er wel naar gemaakt met beleid a, b of c. Vul naar eigen keuze het onderwerp in.

Op het wereldtoneel zie ik dat er steeds minder waarde wordt gehecht aan de wereldorde zoals we die kenden. Met een VN-verdrag, met afspraken over de wereldhandel, afspraken over vrede. We staan erbij en kijken ernaar.

Wij als wereld laten een Trump onderscheid maken tussen Amerikaanse burgers op kleur, op gender en op seksuele voorkeur. Het wissen van de verhalen van zwarte militairen, wetenschappers, mensen.

We accepteren dat hij een

democratisch gekozen president ontvoert en deze gevangenen zet als een crimineel. Zonder overleg. Zonder het juridische recht om dit te doen. De democratie die Amerika ooit was, zien wij met de dag afbrokkelen.

En dat zie ik ook hier in ons land.

Steeds meer mensen vinden dat zij meer recht op Nederland hebben dan andere Nederlanders. Dat bepaalde groepen in de samenleving zich moeten aanpassen aan hún normen en waarden. Niet zelden hebben die groepen Nederlanders een kleurtje of een bepaalde religie waarbij vrouwen kunnen kiezen voor het dragen van een hoofddoek. Zij vinden dat bepaalde politici moeten uitvoeren wat zij willen en niet wat is vastgesteld als uit te voeren beleid, vastgelegd in onze wetten.

En dan zie je ook nog eens dat de politie, de media en de politiek anders handelen en reageren op bijvoorbeeld protesterende boeren dan op Black Lives Matter-activisten of mensen die protesteren tegen de genocide in Israël versus pro-Israëlgroepen.

Vorige week mocht ik een bijeenkomst bijwonen waar Jerry Afriyie sprak. Hij gebruikte de term 'onvoorwaardelijk Nederlanderschap'.

Voor mij persoonlijk valt veel van wat ik belangrijk vind onder

deze noemer.

Ik mag lid zijn van D66. Ik mag tegen Zwarte Piet zijn. Ik mag tegen de genocide in Gaza zijn. Ik mag voor de Spreidingswet zijn. Ik mag voor een nationale vrije dag op 1 juli zijn.

Ik mag alles zijn wie ik wil zijn, alles denken wat ik wil denken en doen wat ik wil doen, binnen de kaders van de wet. Mijn vrijheid eindigt waar die van de ander begint. En al deze standpunten, visies, leefwijzen of filosofieën veranderen niets aan mijn Nederlanderschap. Ik ben Nederlander. Ook als ik onverhoopt een misstap bega en in de gevangenis terecht-kom. Ook als ik, zeer onwaarschijnlijk, een gouden medaille behaal voor kunstschaatsen. En wat mij betreft geldt dit voor alle Nederlanders. Met kleur, met hoofddoek, met keppeltje, met een regenboog.

Een democratie is niet een land waar de meeste stemmen tellen of waar de schreeuwers gelijk krijgen. Een democratie is een systeem waarin ruimte wordt gemaakt voor de minderheid. Maar nimmer is er plek voor uitsluiting, voor discriminatie, voor racisme, voor terreur.

Geen vuurwerkbom maar een debat. En ik hoop op medemenselijkheid terwijl ik ondertussen luister naar de plaat in mijn hoofd. •

Welk advies heb jij voor premier J

De afgelopen weken waren er op verschillende plekken in Nederland grimmige protesten tegen de noodopvang van asielzoekers. Het dieptepunt vormden de rellen in Loosdrecht, waar brand werd gesticht bij een azc. Premier Rob Jetten krijgt kritiek omdat hij zich onvoldoende scherp zou uitspreken. Wat is jouw advies aan de premier?

● TAYFUN BALCIK

Ayala Levinger,
software-ontwikkelaar

'Mijn droom is dat de minister-president het probleem eindelijk bij de naam noemt: Nederland heeft geen 'vluchtelingen-crisis', maar een diepgeworteld racismeprobleem. Ik zou willen dat hij om zich heen kijkt en de echte verantwoordelijken aanwijst. In de Tweede Kamer zitten partijen die migranten al jarenlang als zondebok gebruiken. Er wordt zo hard tegen vluchtelingen opgehitst dat gewone burgers geloven dat het woningtekort door migratie komt, terwijl dat een van de grootste politieke leugens van de afgelopen jaren is. Extreemrechtse mensen hebben daardoor het gevoel gekregen dat ze toestemming hebben om agressief te zijn, omdat ze overal mee weggomen. Ze zien op het nieuws hoe klimaatactivisten en demonstranten tegen de genocide in Palestina keihard worden aangepakt door de politie, terwijl

'Met dit beleid blust hij de brand niet, hij levert de brandstof'

politici op sociale media de schuld van die protesten opnieuw bij migranten leggen. Maar dit blijft een droom, want ik heb geen enkel vertrouwen in de neoliberale politiek. Zijn reactie zal waarschijnlijk opnieuw dezelfde voorspelbare routine zijn: het geweld op tv veroordelen en beloven dat de politie strenger gaat handhaven. Maar zolang hij weigert te erkennen dat zijn eigen bezuinigingen en de racistische, ophitsende politieke taal het racisme onder de bevolking voeden, is hij niet de oplossing voor deze crisis, maar juist de aanjager ervan. Met dit beleid blust hij de brand niet, hij levert de brandstof. En het gaat zeker weer gebeuren.' ●

PREMIER ROB JETTEN BEANTWOORDT VRAGEN VAN JOURNALISTEN NA EEN ONTMOETING MET DE INDIASE PREMIER IN DE TUIN VAN HET CATSHUIS. BEELD: LINA SELG/AFP

Ruben Arnhem,
docent

'De brandstichting in Loosdrecht is uiteraard onacceptabel. Geweld en vernieling mogen nooit de oplossing zijn voor maatschappelijke problemen. Tegelijkertijd zou het een vergissing zijn om alleen naar de daders te kijken en niet naar de onvrede die onder een deel van de bevolking leeft. Mijn advies aan premier Rob Jetten is daarom: luister beter naar wat er speelt in de samenleving. Veel Nederlanders hebben het gevoel dat hun zorgen onvoldoende serieus worden genomen. Ze zien hoge brandstofprijzen, een woningmarkt die vastzit en steeds meer mensen die moeite hebben om rond te komen of een geschikte woning te vinden. Regelmatig verschijnen er berichten over hardwerkende Nederlanders en zelfs ouders met kinderen die in onzekerheid verkeren over hun woonsituatie. Dat voedt het gevoel dat de overheid de grip kwijt is. In die context zorgt het

'Waarom moeten wij alle problemen van de EU oplossen?'

asiel- en migratievraagstuk voor extra spanningen. Veel mensen vragen zich af waarom Nederland nieuwe mensen blijft opvangen, terwijl bestaande problemen nog niet zijn opgelost.

Wie zorgen uit over migratie is niet automatisch tegen hulp aan vluchtelingen; veel Nederlanders maken onderscheid tussen mensen die vluchten voor oorlog of vervolging en mensen die vooral om economische redenen naar Europa komen.

Op dit moment zijn wij niet in staat om duizenden jonge mannen, veelal gelukzoekers, op te vangen. Waarom moeten wij alle problemen van de EU oplossen? Landen als Polen en Hongarije kiezen voor hun eigen volk en weigeren andermans problemen op te lossen.

Daarom zou het kabinet meer nadruk moeten leggen op het op orde brengen van de eigen samenleving en begrip tonen voor gemeentes waar de burgemeester en gemeenteraad besluiten dat ze naar het volk luisteren en daarom geen azc in hun gemeente willen. Hiermee voorkom je een hoop trammelant en laat je zien dat je de zorgen van je burgers wel serieus neemt.' ●

Jetten na Loosdrecht?

Mostafa Hilali,
militair

‘Benoemen is het woord van rechts Nederland van de afgelopen decennia. Ook hoor je aan die kant dat je niks meer kunt zeggen. Niks meer kunt benoemen. En als ik dan, met bovenstaande in het achterhoofd, kijk naar de brandstichting in Loosdrecht, dan valt meteen op hoe het allemaal wel meevalt met die nadruk op benoemen.’

In de media en politiek gaat het dan over ‘brandstichting’, ‘een uit de hand gelopen demonstratie’, ‘geweld tegen hulpverleners’.

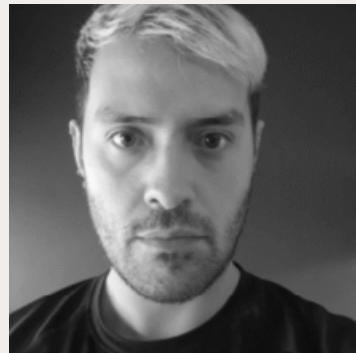
Jakob de Jonge,
kunstenaar

‘Jetten moet heel krachtig afstand nemen van wat er in Loosdrecht is gebeurd en eindelijk het gevaar erkennen van opkomend fascisme en de normalisering van geweld in de samenleving. Maar het is moeilijk om advies te geven aan iemand die zelf midden in dit speelveld zit. Hij regeert namelijk samen met de VVD, een partij die

‘Laten we nou benoemen wat dit is’

Waarom wordt het nu niet eens benoemd? Waarom durven we nu niet ronduit te zeggen waar het om draait? Geweld met een terroristisch oogmerk. Terrorisme is het gebruiken van geweld of het dreigen met gebruik van geweld om op die manier besluitvorming te beïnvloeden. Laten we nou benoemen wat dit is. Zoals we konden benoemen dat de daad van Mohammed B. in die tijd terroristisch was, moeten we ook durven benoemen dat hier sprake is van terrorisme. Vervolgens moeten we kijken naar een adequate, integrale aanpak vanuit de veiligheidsorganisaties in Nederland om met deze vorm van terrorisme om te gaan.’ ●

volgens mij de afgelopen decennia de broedplaats is geweest van allerlei vormen van racisme en fascisme. Of het nu Rita Verdonk of Geert Wilders was, ze komen allebei voort uit de nationalistische koker van de VVD. Alleen Gidi Markuszower is misschien iemand die niet via de VVD in de bierkelder van de politiek is beland. Maar de rest — denk aan Bente Becker, Dilan Yeşilgöz, Ulyse Ellian en Eric van der Burg — heeft keer op keer rassenhaat aangewakkerd in Nederland. En Rob Jetten werkt daar gewoon mee samen. Daarmee is hij met handen en voeten aan de VVD gebonden. En dat wil hij kennelijk ook. Dan moet je niet verbaasd zijn dat je wordt gedomineerd en uiteindelijk je zelfstandige stem in dit debat verliest.’ ●

Yunus Kaplan,
docent

‘Een brandstichting moet gewoon helder veroordeeld worden. Daar hoeft geen ingewikkeld verhaal omheen. Maar ik geloof ook niet

dat dit soort dingen ineens ontstaan. Daarvoor verschuift er al langer iets in hoe we praten. Over asiel. Over ‘de gewone Nederlander’. Over wie hier wel of niet hoort. Mensen wennen aan harde taal. Aan het idee dat sommige groepen vooral een probleem zijn dat opgelost moet worden. Dan wordt de stap naar escalatie kleiner dan we graag toegeven. Juist daarom moet een premier niet alleen reageren wanneer het misgaat, maar ook kijken naar het politieke klimaat dat eraan voorafgaat. Want verharding begint meestal niet bij een brand. Het begint veel eerder.’ ●

Ahmed Abdillahi,
postbezorger

‘Wat er laatst in Loosdrecht is gebeurd, is ontzettend heftig en onacceptabel. Mensen die naar Nederland zijn gevlucht vanwege oorlog, geweld of vervolging opnieuw confronteren met angst en geweld gaat alle grenzen over. Je merkt helaas dat de haat en polarisatie in de samenleving toenemen. In mijn omgeving hoor ik steeds vaker dat vluchtelingen en statushouders overal de schuld van krijgen. Ook spelen sommige trollenaccounts en online campagnes een grote rol in het verder tegen elkaar opzetten van mensen. Ik vond het goed dat Rob Jetten de hulpverleners heeft bezocht om hen een hart onder de riem te steken. Tegelijkertijd vond ik het jammer dat er weinig aandacht leek te

‘Ik vond het jammer dat er weinig aandacht leek te zijn voor de bewoners van het azc zelf’

zijn voor de bewoners van het azc zelf, terwijl ook zij slachtoffer zijn van deze gebeurtenis en veel angst moeten hebben gevoeld. Het wordt tijd dat Den Haag en ook Rob Jetten een duidelijk signaal afgeven dat dit soort intimidatie, haat en geweld nooit acceptabel zijn in een democratische rechtsstaat. De daders moeten stevig worden aangepakt en bestraft. Daarnaast zou ik willen meegeven dat de politiek zich duidelijker mag uitspreken dat niet alle problemen in Nederland veroorzaakt worden door vluchtelingen of statushouders. De voortdurende beeldvorming waarin één groep overal verantwoordelijk voor wordt gehouden, vergroot alleen maar de verdeeldheid in de samenleving.’ ●

Hulporganisaties vragen zich af: 'Rode Lijn?'

Op donderdag 21 mei gingen de directeuren van PAX, Oxfam Novib, Save the Children, Amnesty International en Artsen zonder Grenzen in gesprek met premier Jetten over Israël. In tegenstelling tot het gesprek met premier Schoof een jaar geleden was dit 'een goed gesprek' en bespeurden ze 'sympathie en begrip'. Maar er is veel meer nodig, aldus het vijftal.

HULPORGANISATIES NA GESPREK MET JETTEN OP 21 MEI

● MAJORIE VAN LEIJEN

Een jaar geleden, op 18 mei, zaten de vijf in dezelfde samenstelling en voor dezelfde gelegenheid bij elkaar. Ze hadden toen net gesproken met premier Schoof, om hem te vragen waar voor hem de rode lijn lag wat betreft Israël. Als het kabinet die rode lijn niet trok, zouden de

Nederlanders dat wel doen. Het was het begin van een beweging die uitmondde in drie 'rode lijndemonstraties', waarbij op het hoogtepunt een half miljoen Nederlanders meer concrete maatregelen eiste van de Nederlandse regering.

Ook Jetten, toen nog geen premier, liep mee in deze demonstraties en dat is waar het zeer doet bij de organisaties. Toen hij nog niet aan de macht was, vroeg hij waarom elke stap om genocide te bestrijden werd geblokkeerd.

'Waar is de Rob Jetten van de rode lijn nu?' vroeg Michiel Servaes van Oxfam Novib zich af. 'Na drie maanden hebben we die Rob Jetten nog niet gezien. Wat is er nodig om je weer uit te spreken zoals je toen deed? Dat was vandaag mijn belangrijkste vraag aan de premier', zei de Oxfam-voorman tijdens de persconferentie in Den Haag.

Er mag dan een nieuw kabinet zitten in Den Haag, veel concrete stappen om het beleid ten opzichte van Israël radicaal te veranderen

zijn nog niet genomen. 'Geen sancties voor de regering Netantahu, geen bevrozing van de militaire samenwerking, geen breed handelsverbod in de Palestijnse bezette gebieden en geen erkenning van de Palestijnse staat', somde Servaes op sociale media op. Daarbij komt dat er 'begrip is voor de illegale aanvallen op Libanon en Iran', vult hij aan.

Op een aantal van deze punten kunnen wel degelijk stappen genomen worden, want juist op militair en economisch gebied kan Neder-

‘Waar is de Jetten van de

‘We hebben nog geen nieuwe of concrete acties van dit kabinet gezien’

land Israël raken, leggen de directeuren uit. Rolien Sasse, directeur van PAX: ‘We importeren wapens uit Israël die worden beschreven als maximaal dodelijk en bewezen in de strijd. Dit betekend dus dat hier Palestijnen mee zijn vermoord. De genocide is hier een business case. We hebben gevraagd hier actie op te ondernemen, maar kregen geen duidelijk antwoord.’

We hebben nog geen nieuwe of concrete acties van dit kabinet gezien’, zegt Dagmar Oudshoorn van Amnesty International. Er ligt weliswaar een wetsvoorstel op de plank dat de export van goederen uit bezette gebieden beperkt, maar dat is minimaal. Dit zou ook moeten gaan over diensten, of het verbod op investeren voor Nederlandse bedrijven, vinden de organisaties.

Deregistratie humanitaire hulp

De organisaties dringen er bovendien bij Jetten op aan meer te doen om te voorkomen dat hulporganisaties niet meer in Israël mogen werken. Een aantal van hen, zoals Oxfam Novib en Artsen zonder Grenzen, hangt deregistratie boven het hoofd hangt. Israël heeft

onlangs een nieuwe maatregel ingevoerd die humanitaire organisaties onder andere vraagt om een lijst te overhandigen waarop alle medewerkers staan die voor hen werken in de Palestijnse gebieden. Dit willen de organisaties niet en dit betekent dat ze niet langer welkom zijn. Na maandenlange onderhandelingen heeft het Israëlische hooggerechtshof besloten dat 34 hulporganisaties over 30 dagen gederegistreerd zullen worden.

Dit valt de organisaties zwaar. Karel Hendriksen van Artsen zonder Grenzen: ‘Op dit moment bieden 1300 medewerkers nog zorg aan in het gebied. Zij doen zo’n 2800 consulten per dag, maar hulp wordt op alle manieren tegenwerkt. Onze medewerkers zullen het werk voortzetten, maar de deregistratie zal betekenen dat we helemaal geen goederen het land meer binnenkrijgen en dan kunnen we sommige zorg niet meer verlenen.’

‘Toon is anders’

Toch was het gesprek met de premier niet onaangenaam, merken de directeuren. Het was anders dan vorig jaar, in de zin dat er wel degelijk begrip leek te zijn bij Jet-

ten. ‘De toon van het kabinet is anders, maar daarmee verander je de situatie niet’, merkte Sasse op.

De stappen die worden genomen, zijn weinig proportioneel of niet structureel van aard, merken ze op. Pim Kraan van Save the Children: ‘Het is mooi dat de Israëlische ambassadeur nu is ontboden vanwege de omgang met activisten van de flotilla, maar waarom gebeurde dit niet toen bleek dat kinderen in gevangensissen worden gemarteld? En het kabinet neemt de bescherming van medewerkers van het Internationaal Strafhof heel serieus, maar Francesca Albanese werd opnieuw niet ontvangen door de minister

300 uit te voeren. Als we geen druk zetten, dan gebeurt er ook niets.’

Beweging

‘De apartheidspolitiek, de genocide in Gaza, de bezetting van de Westbank; het is een opeenstapeling van schendingen van het internationaal recht. Als we geen maatregelen nemen, denkt een volgende misschien: wij kunnen dat ook doen. Deze straffeloosheid van Israël heeft gevolgen voor hele rechtsorde en bovendien tot een escalatie van nieuwe wrede daden, zoals de doodstraf van Palestijnen, de aanvallen in Libanon, de ondermijning van het Internationaal Strafhof of de lastercampagnes aan

‘Het vorige kabinet heeft de fout gemaakt de samenleving verkeerd te lezen’

Berendsen van Buitenlandse Zaken.’

Het frustrerende is dat maatregelen vanuit het kabinet alleen maar onder grote druk lijken plaats te vinden, merkt Hendriksen op. Neem bijvoorbeeld de medische evacuatie uit Palestijnse gebieden, waar eind vorig jaar heel veel aandacht voor was. Ngo’s en medici in Nederland sloegen de handen ineen in een oproep om meer Palestijnen in Nederland te behandelen. ‘Sindsdien zijn er in totaal vijf medische evacuatie geweest. Nederland heeft ruimte om er 200-

ons adres’, zegt van Oudshoorn.

Hoe nu verder? De directeuren noemden geen concrete maatregelen, of een volgende rode lijndemonstratie, maar benadrukten dat er een beweging is opgekomen die niet meer te stoppen is. Deze beweging – of achterban zoals de organisaties het noemen, is teleurgesteld in de nieuwe premier, zo stellen ze. Servaes: ‘Het vorige kabinet heeft de fout gemaakt de samenleving verkeerd te lezen. Ik zou willen zeggen: onderschat niet hoe diep dit in de Nederlandse samenleving zit.’ ●

Collectief tegen Islamofobie stuurt brandbrieven Tweede Kamer: 'Genoeg is genoeg'

De vaste commissie voor Binnenlandse Zaken van de Tweede Kamer heeft deze week een brandbrief ontvangen van Nederlandse moslims over de 'toenemende moslimhaat en islamofobie' in de samenleving. Het Collectief tegen Islamofobie zegt klaar te zijn met de 'zoete woorden' van het kabinet en eist concrete maatregelen.

In de brief, met de titel *Genoeg is genoeg*, wordt de moslimvriendelijke sfeer in Nederland ook in verband gebracht met de genocide in Palestina. 'Nederlandse moslims zien, voelen en horen (in de politiek, media en tijdens herdenkingen) dat Palestijnse levens, onze islamitische broeders en zusters, niets waard zijn voor veel islamofoben, en denken: hoe zouden wij behandeld worden als hier een oorlog uitbreekt? We moeten het hier over hebben. Maak er geen olifant in de Kamer van. Juist ook niet na deze herdenkingsdagen', schrijft het collectief. De brief komt op het moment dat een pro-Israëliësch Kamerlid oproept tot 'maximaal geweld' tegen Palestijnse vluchtelingen die naar Neder-

land willen komen vanwege het voortdurende Israëliësch geweld tegen Palestijnen.

'Al generaties lang signaleren wij dat de Nederlandse overheid ons onvoldoende beschermt tegen moslimdiscriminatie en er via beleid, wetgeving en politieke retoriek juist aan bijdraagt', staat in de brief. Ter onderbouwing verwijst het collectief naar een reeks studies en rapporten die de zogenoemde 'normalisering van islamofobie' in Nederland zouden aantonen, waaronder de Monitor Moslimdiscriminatie.

Aan het einde van de brief doet het collectief een aantal concrete eisen: 'Wij verwachten dat de Tweede Kamer, samen met het kabinet, de volgende stappen zet:

1. Erken niet alleen moslimdiscriminatie, maar ook islamofobie (anti-moslimracisme, moslimhaat) als specifieke, structurele vorm van racisme.
2. Vraag om een nationaal actieplan tegen anti-moslimracisme met concrete doelen en deadlines.
3. Reserveer structureel budget voor de aanpak van islamofobie.
4. Zorg voor eenduidige landelijke registratie en jaarlijkse publicatie van moslimdiscriminatie.
5. Versterk onderzoek en handhaving.
6. Schaf uitsplitsing naar afkomst of religie af als geen concreet, proportioneel en rechtmatig beleidsdoel wordt aangetoond.
7. Stel een nationaal coördinator tegen islamofobie en moslimdiscriminatie aan, met een vergelijkbaar mandaat als de Nationaal Coördinator Antisemitismebeveiliging (NCAB).
8. Stop de politieke normalisering van moslimhaat! •

criminatie aan, met een vergelijkbaar mandaat als de Nationaal Coördinator Antisemitismebeveiliging (NCAB).
8. Stop de politieke normalisering van moslimhaat! •

Aangifte tegen Markuszower, die 'maximaal geweld' wil tegen

GIDI MARKUSZOWER ZEI VORIGE WEEK TEGEN LEFT LASER DAT ASIELZOEKERS UIT PALESTINA MET GEWELD MOETEN WORDEN TEGENHOUDEN. BEELD: YOUTUBE

Kamerlid Gidi Markuszower (Groep Markuszower, ex-PVV) heeft gezegd dat er 'maximaal geweld' moet worden toegepast op Palestijnse vluchtelingen die naar Nederland komen. Dat zei hij in een interview met Left Laser, buiten de vergaderzaal van de Tweede Kamer. Mogelijk kan hij daardoor strafrechtelijk worden vervolgd voor opruiing. The Rights Forum heeft in ieder geval aangifte gedaan.

Vanuit de politiek worden de gewelddadige uitspraken van de pro-Israëliësch Markuszower, die tussen 1999 en 2005 bestuurslid en woordvoerder was van Likoed Nederland, sterk veroordeeld. Jan Paternotte, fractievoorzitter van D66, noemt het 'complete idiotie' van zijn collega. 'Oproepen tot geweld tegen Palestijnse asielzoekers. Stop met deze gevaarlijke wedstrijd in radicaalrechts verplassen', aldus Paternotte.

Ook vanuit de lokale politiek en maatschappij is direct gereageerd op het aanzetten tot geweld tegen Palestijnen. 'Deze genocidale gek zit dus gewoon in de Tweede Kamer', zegt Denk-politicus Sheher Khan. In zijn bericht herinnert hij eraan dat de AIVD hem te gevaarlijk vond toen hij in het vorige kabinet aasde op een ministerspost. 'Zijn ware genocidale aard komt naar boven als je deze man laat praten. Dat doet Left Laser heel goed', merkt Khan op.

rief naar

Op deze pagina's brengt de Kanttekening nieuws in eenvoudig Nederlands. Zo willen we toegankelijk zijn voor mensen met een migratieachtergrond die de taal nog niet goed beheersen. •

SPREKERS (MARTIJN DE KONING, BILAL BEN ABDELKARIM, SAIDA DERRAZI, ABDU MENEHBI) TIJDENS HET EVENEMENT 'HOE KUNNEN WE DE STILTE VERBREKEN?' VAN HET COLLECTIEF TEGEN ISLAMOFOBIE EN DISCRIMINATIE OP 18 APRIL 2026 IN AMSTERDAM. BEELD: TAYFUN BALÇIK

egen Palestijnen

'Zullen we afspreken dat we deze man niet meer aan tafel uitnodigen, niet meer bestuurlijk legitimeren? Nee, ook niet als hij met Keijzer 25 zetels haalt. Een cordon sanitaire was nog nooit zo gepast', reageert mensenrechtenactivist Jonathan Huseman op X. Het is niet de eerste keer dat Markuszower keihard uit de bocht vliegt. Eerder, toen hij nog bij de PVV zat, noemde hij Afrikaanse en Arabische asielzoekers 'beesten'. Volgens Markuszower wordt 'de gewone Nederlander een vreemde in eigen land' en 'vervangen', oftewel de beruchte racistische omvolkingstheorie, waarbij Nederlanders met een migratieachtergrond nooit echt als Nederlander worden beschouwd en dat ook nooit kunnen worden, omdat ze niet wit zijn. 'Wij laten hyena's het land binnen die vandaag elkaar doodslaan en morgen ons', zei hij destijds in de Kamer. •

EHRM: Turkije schendt rechten van vermeende gülenist

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) in Straatsburg concludeert dat Turkije de rechten heeft geschonden van een vermeende Gülen-aanhanger door hem te veroordelen als lid van een terroristische organisatie. Het gaat om de zaak Saban Yasak tegen Turkije.

BEELD: PIXABAY

In 2024 oordeelde het Hof nog dat er geen sprake was van een schending van de rechten van de 39-jarige Yasak, die naar Duitsland is gevlucht. Volgens het Hof hebben Turkse rechters onvoldoende onderzocht of Yasak echt wist van de terroristische doelen van de Gülenbeweging. Daarbij speelde mee dat de feiten plaatsvonden tussen 2011 en 2014, dus vóór de mislukte staatsgreep van 2016 en voordat de beweging officieel als terroristische organisatie werd aangemerkt. Yasak werkte bovendien in het onderwijs binnen de beweging. Volgens het Hof hebben de Turkse rechters onvoldoende uitgelegd waarom zijn werkzaamheden zouden bewijzen

dat hij wist van terroristische activiteiten. De veroordeling was vooral gebaseerd op algemene ontwikkelingen binnen de beweging, zonder concreet aan te tonen dat Yasak bewust deelnam aan een terroristisch project. Daarmee handelde Turkije volgens het Hof in strijd met artikel 7 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Het Hof oordeelde ook dat artikel 3 was geschonden door de slechte omstandigheden waarin Yasak gevangen zat. Hij verbleef ongeveer vier jaar in overvolle cellen, met slechte sanitaire voorzieningen en meer dan veertien maanden zonder eigen bed. Volgens het Hof waren die omstandigheden ernstig genoeg om artikel 3 te schenden.

Yasak is een van de duizenden vluchtelingen die in de jaren na de mislukte coup poging — dit jaar tien jaar geleden — als 'terrorist' werden bestempeld en vervolgd vanwege vermeende banden met de Gülenbeweging. Velen verloren hun baan, kwamen in de gevangenis terecht of vluchtten uit Turkije. Yasak, die destijds student was en als huiswerkbegeleider werkte op scholen die in verband werden gebracht met de Gülenbeweging, ontkent alle beschuldigingen van de Turkse staat. Volgens hem waren zijn activiteiten niet strafbaar, omdat ze plaatsvonden in 2014, toen de beweging nog niet als terroristische organisatie was aangemerkt. Het Europees Hof gaat daar nu in mee. •

Alcoholverbod in Damascus: ‘W we wel en niet mogen?’

Een mogelijk alcoholverbod in Damascus zorgt voor onrust onder Syriërs in de hoofdstad. Volgens sommigen gaat het om meer dan alleen de mogelijkheid om alcohol te drinken: het raakt aan de toekomstige manier van besturen van het land en aan persoonlijke vrijheden.

● KAJA BOUMAN

‘**Z**e hebben hier een Afamia 8 procent’, zegt een Syrische man in Abu George, een van de oudste cafés in Damascus. Afamia is een bierbrouwerij in handen van de overheid, in de buurt van Damascus. De man raadt het biertje van harte aan, ‘want die met 8 procent hebben ze op weinig plekken’.

We zijn in de oude stad, in de christelijke wijk Bab Touma. Het is zeker niet de enige plek in de Syrische hoofdstad waar Syriërs en zeldzame toeristen heen kunnen voor een borrel, maar het is wel een van de populairste. De smalle straat met oude stenen gebouwen en warme straatlantaarns is gevuld met kroegen, kleine winkeltjes en een aantal

kerken. Het is de plek waar rijkere Syriërs bij elkaar komen voor drankjes en nargileh (waterpijp).

Abu George is een van de kroegen in de wijk. Het café is klein, niet veel groter dan de gemiddelde studentenkamer en daarmee de definitie van een ‘hole in the wall’. Aan de muur hangen geldbriefjes uit verschillende landen, met berichten van bezoekers

erop geschreven. Vijf kleine tafels staan dicht bij elkaar en eigenaar Abu Essam staat achter de smalle bar. Hij wijst naar de zwarte kat die op een barkruk zit en tevreden aaitjes over zijn bol accepteert van binnenlopende klanten. ‘Dat is Bagheera, welkom bij Abu George.’

Binnen een paar minuten staat het kleine tafeltje, waar we met vijf man omheen gepropt zit-

dag dicht geweest, ook niet tijdens de burgeroorlog. Een alcoholverbod is niet compleet ongebruikelijk in islamitische landen, maar wel in Damascus. Tijdens het Assad-regime was alcohol overal toegestaan. Wetten die er waren, werden niet gehandhaafd en religieuze regels kregen weinig prioriteit.

Toen het verbod in maart werd aangekondigd, waren er protesten bij de ingang van de oude stad. De protesten waren divers: jong en oud, man en vrouw, en vooral: christen én moslim. Lokale journalist Abdallah Okaily was bij de protesten. ‘De demonstraties gingen niet zozeer om het recht om alcohol te kopen’, legt hij uit. ‘Tachtig procent van het land drinkt niet. Mensen komen niet in opstand vanwege een alcoholverbod, maar vanwege de beperking van hun persoonlijke vrijheden.’

Kheder Khaddour, onderzoeker van het Malcolm H. Kerr Carnegie Middle East Center, herkent wat Okaily zegt. ‘Voor veel Syriërs is de grootste zorg niet het wel of niet mogen kopen van alcohol, maar de staat die zich mogelijk opnieuw in hun privéleven gaat mengen. Na jaren van oorlog en autoritair bewind zijn veel Syriërs gevoelig voor elk teken dat de regering opnieuw zal bepalen wat mensen in hun dagelijks leven wel en niet mogen doen.’

‘Tachtig procent van het land drinkt niet’

ten, vol met Afamia 8 procent en glaasjes arak, het geliefde (en gehate) anijsdrankje in het Midden-Oosten. Het is moeilijk voor te stellen dat alcohol hier ooit verboden zou kunnen worden. Toch ligt er een plan van de gemeente om de verkoop van alcohol in cafés te verbieden. Alcohol zou straks alleen nog maar in winkels in de christelijke wijken mogen worden verkocht.

Beperking persoonlijke vrijheden

‘Wie zijn zij om te bepalen wat we wel en niet mogen?’, zegt Abu Essam. De vader van Abu Essam opende Abu George bijna tachtig jaar geleden. Volgens de eigenaar is het café sindsdien geen enkele

Ideologisch verleden HTS

Volgens Okaily, die liever het Deense Tuborg dan het Syrische Afamia drinkt, weten Syriërs hoe het voelt als je langzaam maar zeker meer rechten verliest. Daar zijn ze waakzaam voor. Het alco-

EEN BILLBOARD IN DAMASCUS VAN HET MINISTERIE VAN RELIGIEUZE ZAKEN ROEPT SYRIËRS OP TOT GEBED IN AANLOOP NAAR HET OFFERFEEST EN DE HADJ, 4 JUNI 2025. OP DE ACHTERGROND DE GRIEKSKATHOLIEKE SINT-JOZEFKERK IN DE WIJK DWELAA. FOTO: LOUAI BESHARA/AFP

ie zijn zij om te bepalen wat

EEN MOSLIMA SPREEKT TIJDENS EEN PROTEST IN DAMASCUS TEGEN HET ALCOHOLVERBOD, 22 MAART 2026. BEELD: LOUAI BESHARA/AFP

holverbod lijkt in lijn met eerder aangekondigde regels. Zo besloot de Syrische regering afgelopen zomer dat mannen en vrouwen bedekkende kleding moesten dragen op het strand en bij zwembaden. In januari besloot de gemeente in Wari Barada dat restaurants geen gemengde groepen van mannen en vrouwen meer mochten serveren en in al-Tal, een dorp in de buurt van Damascus, mogen mannen niet langer werken in winkels waar vrouwenkleding wordt verkocht.

‘Het lijken losstaande regels, maar samen suggereren ze een poging om de grenzen van het sociale leven te bewaken’, zegt Khaddour. ‘Tegelijkertijd gebeurt het regelmatig dat de autoriteiten strenge regels aankondigen, om ze vervolgens aan te passen nadat ze de reacties erop hebben gezien.’

Maar we moeten alert blijven, zegt Okaily: ‘Zeker met de achtergrond van deze regering.’ Hij doelt daarmee op het verleden van Hayat Tahrir al-Sham (HTS), de rebellengroep die eind 2024 het Assad-regime omverwierp. Lange tijd voerde HTS conservatief beleid in de Syrische regio Idlib en was de groep verbonden aan extremistische islamitische

groepen. HTS heeft sinds de val van Assad zijn beleid gematigd, maar de zorg over toekomstig beleid leeft onder gewone Syriërs nog steeds, zegt Okaily.

‘HTS heeft gebroken met zijn ideologische verleden en probeert inclusiever te zijn’, zegt politoloog Haian Dukhan. ‘Maar ik snap de zorgen. Het zou kunnen dat deze regering geleidelijk ver-

schuift naar een restrictiever beleid en steeds meer beslissingen neemt over het publieke leven, en dat is niet waar Syriërs dertien jaar lang voor hebben gestreden.’

‘Die wet komt er niet’

Abu Essam zegt met andere café-eigenaren in gesprek te zijn met de burgemeester. Ze willen duidelijkheid over de vraag of de wet echt wordt doorgevoerd en wat dat zou betekenen voor cafés in de stad. ‘We hebben nog niets teruggehoord. We zijn ons dus nog niet aan het voorbereiden op het verbod, maar misschien zijn we over een paar maanden een theehuis in plaats van een kroeg.’

Volgens Dukhan moet worden benoemd dat een deel van de Syriërs het alcoholverbod wel steunt. ‘Ook binnen de overheid zie je dat er een conservatievere groep is en een seculiere groep. De regering probeert nu een balans te vinden tussen die twee. Tegelijkertijd willen ze toeristen en investeerders aantrekken. Ik verwacht dat ze zich zullen realiseren dat strengere sociale regels toeristen en investeerders zullen afschrikken, en dat is niet wat de autoriteiten willen. Het verbod zal dus waarschijnlijk niet in deze vorm worden doorgevoerd.’

Bij kroeg Samra, iets verderop in de straat bij Abu George, zit een groep jonge vrouwen buiten op het terras. Ook zij hebben arak op tafel staan, en naast de tafel staat een grote waterpijp. ‘Nee, die wet komt er niet, hoor’, zegt de eigenaar van deze pub. ‘We zijn christenen, waarom zou het niet mogen?’

Okaily snapt die houding, omdat het voor veel Syriërs in Damascus ondenkbaar is. Toch denkt hij dat mensen en cafés zich eraan zullen houden als de wet er eenmaal is. ‘Het risico is te groot om het niet te doen.’ ●

‘We zijn christenen,
waarom zou het niet mogen?’

Prentenboek 'Onderweg' laat zie

Onderweg is een schitterend prentenboek over migratie. In 33 verhalen komen uiteenlopende geschiedenissen uit alle hoeken van de wereld voorbij. Wat deden de eerste mensen als de grond waarop ze woonden niet meer vruchtbaar was? Verkassen.

● ANNE-ROSE HERMER

De tekeningen in dit prentenboek zijn van Aimée de Jongh. Niet zomaar tekeningen. De details moesten immers geschiedkundig verantwoord zijn. Daarom zijn ze voor publicatie voorgelegd aan diverse deskundigen. Sommige tekeningen moesten gewijzigd worden. Dit geeft aan dat het niet 'zomaar wat mooie plaatjes zijn', maar dat ze een authentiek karakter hebben. De teksten zijn geschreven door Tina De Gendt, een bekende migratiedeskundige bij onze zuiderburen.

Beiden hebben ook privé een band met migratie. Aimée de Jongh heeft Nederlands-Indische achtergronden en de echtgenoot van Tina De Gendt heeft Turkse roots. Hij is het kind van gastarbeiders. De Gendt geeft aan dat ze voor het schrijven van dit boek zelf op onderzoek uit moest, sim-

pelweg omdat haar specialiteit de tweede helft van de vorige eeuw is, een periode waarin migratie in onze regio een grote rol speelde. Dat had ook met de Tweede

wereldoorlog te maken. Door allerlei uiteenlopende oorlogsomstandigheden waren er maar liefst 11 miljoen ontheemde mensen die door Europa zwierven. Eigenlijk is dat een feit dat vrij onbekend is, net als wel meer verhalen in het boek.

Japanners staken de oceaan over

En waarom is het relatief onbekend dat er een vrij grote Japanse gemeenschap in Brazilië woont? Na de afschaffing van de slavernij waren er mensen nodig op de koffieplantages. Maar liefst 200.000 Japanners staken de oceaan over om hun geluk daar te beproeven. Veel Japanners zijn er gebleven. 'Dat kwam ook door de houding van de werkgevers. Ze waren graag bereid om de heenreis te betalen, maar ze stonden niet te trappelen om de terugreis te betalen. Dan waren ze immers hun werknemers kwijt. Daarom lieten veel Japanners uiteindelijk hun gezin overkomen om zich in Brazilië te vestigen', aldus De Gendt.

Japan speelt toch al een speci-

ale rol als het om migratie gaat, omdat het tot ongeveer 1912 een paar eeuwen van de wereld was afgesloten. Sinds 1912 zijn er 3 miljoen Japanners geëmigreerd

elkaars cultuur. Dat zie je bijvoorbeeld terug in de kunststroming Art Nouveau in de vorm van geisha's en bonsaiboompjes. In Japan ontstond een fascinatie voor nieuwe ontdekkingen. De strijd voor vrouwenrechten, maar ook de jongerencultuur, werd een eigen ding. Japan stond op het kruispunt van oud en modern als gevolg van ontmoetingen met het Westen.'

Oude Griekenland

Migratie is een ruim begrip. Tegenwoordig denken we aan mensen die om uiteenlopende redenen besluiten om in het buitenland te gaan wonen. Studie, de liefde, betere kansen, werk of uit pure noodzaak omdat ze moeten vluchten. Maar er is net zo goed sprake van migratiestromen binnen een land of regio. Een van de oudste voorbeelden daarvan vinden we drie eeuwen voor Christus in het oude Griekenland. Mensen werden aangespoord om in havensteden te gaan wonen. Hoe meer inwoners, hoe sterker ze stonden tegenover al die passanten. 'Nomaden, reizigers en mensen

'Veel Japanners zijn er gebleven'

en zijn 2 miljoen buitenlanders naar Japan getrokken. Overigens was naar de VS gaan voor Japanners niet altijd een succes. In New York vonden velen van hen werk als spoorwegaarbeiders en werden ze uitgescholden, net als arbeiders uit China en India.

'Na al die jaren was er bij veel mensen nieuwsgierigheid ontstaan naar Japan én andersom. Men wilde meer weten over

TINA DE GENDT. BEELD: LANNOO

UIT 'ONDERWEG', TEKENING VAN AIMÉE DE JONGH

n dat migratie van alle tijden is

UIT 'ONDERWEG', TEKENING VAN AIMÉE DE JONGH

‘De Joodse gemeenschap werd in de Middeleeuwen al uitgesloten’

met een vaste woonplaats versterken elkaar. Bezoekers kwamen handel drijven, wat lucratief was. Handel drijven zorgde voor contacten, het verrijkte je leven omdat je in aanraking kwam met andere

producten.’

Een ander voorbeeld van interne migratiestromen, eeuwen later, waren de Siberische werk-kampen, de Goelags, van Stalin na de Russische Revolutie. ‘Aanvan-

kelijk kregen mensen straf omdat ze kritiek hadden op het beleid en gingen ze daar naartoe voor heropvoeding, maar op een gegeven moment werd de kans dat je daar wegwam steeds kleiner.’

Vluchten om godsdienstige redenen

In 1685 kreeg Lodewijk XIV het onzalige idee om de vrijheid van godsdienst af te schaffen. De hugenoten, zoals de protestanten ook werden genoemd, moesten vluchten voor hun leven. Maar het was niet de eerste keer dat migratie in verband met het gebrek aan godsdienstvrijheid aan de orde kwam. ‘De Joodse gemeenschap werd in de Middeleeuwen al uitgesloten.’ Het was misschien wel voor het eerst dat er in Europa zo’n grote groep mensen moest vluch-

ten om godsdienstige redenen. ‘Ze trokken vooral naar Nederland en Engeland.’

Het Engelse woord *refugee*, vluchteling, is in die periode ontstaan. Het is afgeleid van het Franse woord *refusé*, wat ‘geweigerd’ betekent.

Goudkoorts

Natuurlijk zijn werk en denken dat het ergens anders beter is altijd redenen voor migratie geweest. Maar in de VS vond halverwege de negentiende eeuw een interne migratiestroom plaats om een heel aparte reden: de goudkoorts. In het westen van de VS was goud gevonden en mensen trokken er massaal naartoe om hun geluk te beproeven. Sommigen werden schatrijk, anderen vonden niets of een kleinigheidje.

‘De groei van dit gebied hangt samen met de goudkoorts. Helaas ging die ook gepaard met genocide op de lokale bevolking. Er gingen ook veel West-Europeanen naartoe. Je kon er land kopen, geroofd van de oorspronkelijke bewoners’, vertelt De Gendt.

‘Na de goudkoorts bleven veel mensen in het westen van de VS, maar er zijn ook volledig verlaten stadjes, de zogenoemde ghost towns. Aanvankelijk was er sprake van een daling van de bevolking als gevolg van het uitmoorden van de mensen die er al woonden. Door de massamigratie steeg die weer.’

Later werd er ook goud gevonden in Alaska. Daar trokken eveneens goudzoekers naartoe, maar veel minder.

‘Wat we wilden laten zien, is dat er wel degelijk verzet was van de kant van de tot slaaf gemaakten. In Brazilië waren plekken waar gevluchte tot slaaf gemaakten terecht konden.’

Aimée de Jongh moest haar tekening bij dit verhaal veranderen op advies van Braziliaanse en Nederlandse deskundigen. Op de oorspronkelijke afbeelding arriveerden de gevluchte mensen over land, maar dat was veel te gevaarlijk. Ze hielden zich na hun vlucht schuil in het bos of in het water. Het is heel bijzonder, en heel leerzaam, dat er voor het onderdeel slavernij voor Brazilië is gekozen. Vaak is dit niet het eerste land dat je te binnen schiet bij de term ‘slavernij’. En dat is bij meer onderwerpen het geval in dit

‘Ze hielden zich na hun vlucht schuil in het bos of het water’

Slavernij in Brazilië

In beginsel valt slavernij niet onder migratie. In je eigen land gevangen genomen worden, op een boot worden gezet en, als je dat overleefde, duizenden kilometers verder aan het werk moeten, is een extreme vorm van gedwongen migratie. Tot slaaf gemaakten hebben immers nergens om gevraagd. De reden dat het toch onder migratie valt, is dat na de afschaffing van de slavernij veel mensen zijn gebleven op de plek waar hun voorouders ooit naartoe waren gebracht. In *Onderweg* is aandacht voor slavernij, onder andere in Brazilië.

boek, wat het extra aantrekkelijk maakt. Ook voor volwassenen.

Vader van Hermann Göring

Migratie omdat je moet vluchten voor je leven uit je eigen land is niet alleen van deze tijd. In het begin van de vorige eeuw was Namibië een kolonie van Duitsland. Er is moedwillig geprobeerd om de oorspronkelijke bevolking in bepaalde gebieden uit te roeien met behulp van concentratiekampen. Eigenlijk is dit de eerste genocide van de 20ste eeuw.

Waarom is dit zo onbekend gebleven? ‘Deels omdat het ver

‘Een meisje van 14 jaar was de enige van haar familie die het drama overleefde’

weg was en er ‘weinig overlevenden zijn. Een meisje van 14 jaar was de enige van haar familie die het drama overleefde omdat het haar lukte de Kalahariwoestijn over te vluchten en buurland Botswana te bereiken. Jaren later heeft haar kleinzoon haar verhaal op papier gezet.’ De vraag of deze concentratiekampen model hebben gestaan voor de concentratiekampen in de Tweede Wereldoorlog is voer voor discussie onder historici, maar De Gendt meldt wel dat de vader van Hermann Göring, de rechterhand van Hitler, betrokken was bij het drama in Namibië.

In Europa werken

Er zijn ontelbare redenen voor migratie, wat ondubbelzinnig blijkt uit de verhalen in het boek. Ook de migratiestroom vanuit

Turkije en Marokko wordt belicht. Geheel vrijwillig was dat vaak niet, want veel mensen hadden de keuze tussen in Europa gaan werken of niet kunnen overleven met hun gezin. Vaak wilden ze ‘tijdelijk’ in het buitenland werken, wat heel anders is afgelopen.

Andere onderwerpen die worden behandeld zijn bijvoorbeeld het ontstaan van Pakistan, de chaos na de Tweede Wereldoorlog, het effect van industrialisatie, mensen uit Jamaica die tijdelijk ergens anders gingen werken of mensen die naar de VS gingen om een nieuw leven te beginnen. Geschikt voor alle leeftijden. Tina De Gendt wordt niet voor niets regelmatig uitgenodigd op middelbare scholen. ●

Onderweg, Aimée de Jongh en Tina de Gendt, Lannoo, 104 blz., € 27,99

UIT 'ONDERWEG', TEKENING VAN AIMÉE DE JONGH

ergosana

Medisch Adviesbureau

www.ergosana.nl - Drs.I.Sevinc - Bedrijfsarts/verzekeringarts - i.sevinc@ergosana.nl

Rijbewijskeuring
B,C,D, (E) groot
rijbewijs

Medische Keuring
Levensverzekering

Verzuim &
Re-integratie

Vaccinatiezorg
particulier /
Bedrijven

Hoe ervaren nieuwkomers hun i

SCREENSHOT UIT DE KLANTREIS

Filmmaker Ton van Zantvoort maakte een film over inburgering: een portret van bureaucratisch goedbedoeld Nederland en de manier waarop nieuwkomers dit traject ervaren.

● MAJORIE VAN LEIJEN

‘Kijk, je doet eerst zo met je hand, daarna met je armen en dan draai je om je as. Zo doe je de vogeltjesdans’, legt een zeer enthousiaste meneer uit aan een groep nieuwkomers die zojuist bijeen is gekomen voor een opstartklas in Breda.

Het is een van de eerste scènes in de film *De Klantreis*. In deze

film neemt regisseur Ton van Zantvoort de kijker mee in het inburgeringstraject van twee families, vanaf het moment van aankomst in de stad waar ze mogen gaan wonen en gedurende de twee jaar die volgen. Het is een film over de hoeveelheid regels die we in Nederland kennen, de manier waarop nieuwkomers dit binnen korte tijd eigen moeten maken én de moeite die talloze betrokkenen nemen om deze haast onmogelijke taak te vervullen, vat hij samen.

Geen makkelijk script dus, geeft hij gelijk toe. ‘Het is makkelijker om een film te maken over

één personage, waar je als kijker van houdt en die obstakels tegenkomt. Ik wilde een film maken van een traject, waarin bovendien ruimte is voor de ambtenaren die dit proberen vorm te geven. Maar hoe film je een traject?’

Breda

In januari 2022 trad een nieuwe inburgeringswet in werking. Vanaf dat moment werden gemeenten verantwoordelijk voor de inburgering van hun inwoners. Breda ontwierp hiervoor de ‘klantreis inburgering’; een groot, ingewikkeld schema dat met kleurtjes en pijltjes inzichtelijk

moet maken welke stappen de nieuwkomers belopen tijdens het traject.

‘Ik wilde iets doen met inburgering. Er is steeds meer polarisatie in de samenleving en ik dacht: zit niet juist de sleutel in de inburgering, ontstaat hier dan wederzijds begrip? Ik vroeg me af door welke hoepels nieuwkomers moeten springen. Wat moeten ze doen om in te burgeren en wanneer hoor je er dan bij, als dat al ooit lukt? Toen ik dat schema zag, dacht ik: dat wordt de film’, vertelt Van Zantvoort.

In de film wordt de klantreis in een vergaderruimte stap voor stap doorgenomen door de ambtenaren. Tegelijkertijd kijk je mee naar de werkelijke ‘reis’ van twee families; een Syrisch gezin van zeven en twee zussen uit Somalië die in Saoedi-Arabië woonden, en daar

Inburgeringstraject?

geen fijn leven hadden vanwege hun seksuele geaardheid. Deze contrasterende verhalen lopen door elkaar heen, als een constante weerspiegeling van hoe een reis bedacht binnen de kantoor-muren werkelijk kan verlopen.

'Ik wist van tevoren niet hoe hun traject in Nederland zou verlopen. Het was een gok om voor deze families te kiezen', legt Van Zantvoort uit. De zussen uit Somalië landen relatief goed; ze zijn gemotiveerd, leren de taal en gaan aan het werk om zo snel mogelijk een eigen leven op te bouwen. Het Syrische gezin gaat minder goed. Terwijl ze gemotiveerd beginnen, raken ze steeds meer bedolven onder de regels en verplichtingen. Bovendien ontstaan er gaandeweg spanningen in het gezin waardoor alles nog veel ingewikkelder wordt.

Regels en nog eens regels

'Het was geen makkelijke film om te maken', zegt Van Zantvoort. 'De film begint als de families een huis krijgen. Maar daarvoor was ik al een jaar bezig om toegang te krijgen tot alle instellingen in het traject.' De personages leerde hij pas twee weken van te voren kennen. Hij volgde ze, maar ook dat bleek niet altijd even makkelijk. 'Al bij de eerste draaidag stond ik op de zussen te wachten bij de taallessen, maar ze kwamen niet. Toen ik hen belde, bleken ze op hetzelfde moment ook een afspraak te hebben bij de gemeente. Er was voor hun een

dubbele afspraak gemaakt op exact dezelfde tijd.'

Het geeft volgens Van Zantvoort goed weer met welke enorme informatiestroom de nieuwkomers te maken krijgen. De overvloed aan informatie loopt als een rode draad door de film: afvalverwerking, toeslagen aanvragen, de bus nemen, Nederlands spreken, huurvoorwaarden, op tijd komen,

milieustraat.

'Het inburgeringstraject is niet zozeer ingewikkeld, maar onze hele samenleving. Toch moeten de nieuwkomers het uitgelegd krijgen, want als je je afvalzak naast de container zet, krijg je een boete', zegt de filmmaker.

'De film is een portret van bureaucratisch goedbedoeld Nederland', gaat hij verder. 'Ieder-

TON VAN ZANTVOORT

'Voor het eerst van mijn leven realiseerde ik me dat ik met een accent sprak'

rekeningen betalen, ga zo nog maar even door.

'In een les wordt uitgelegd dat we in Nederland afval scheiden in drie verschillende bakken. Een van de hoofdpersonages heeft net haar nieuwe woning geverfd en wil weten waar ze de verfrestanten moet laten, maar dan blijken er toch tal van uitzonderingen: voor glas, voor chemisch afval en dan zijn er nog 12 containers bij de

een probeert de regels uit te leggen, maar eigenlijk komen we daar niet goed uit. Als je er als Nederlander al een tijdje in zit, ga je het normaal vinden, maar het is niet normaal. Als je een keer een mailtje over het hoofd ziet, kun je gelijk een boete krijgen. Als je een ergens vinkje verkeerd zet, wordt jij het slachtoffer. Je kunt nauwelijks je gelijk halen, kijk maar naar de toeslagenaffaire.'

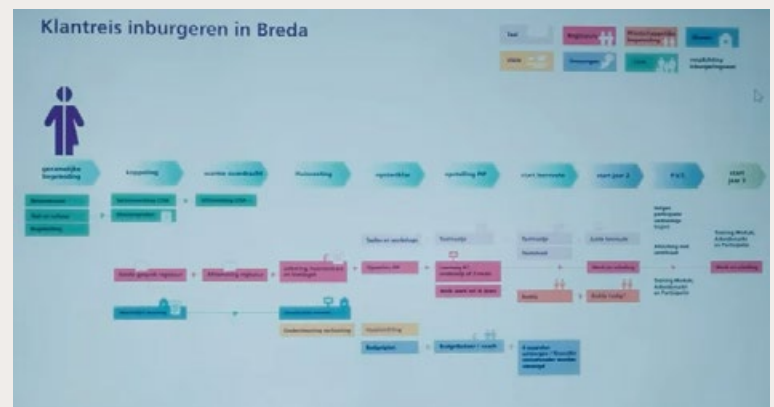
Voer voor de populisten

Van Zantvoort heeft nooit een film willen maken over de 'goede integratie van nieuwkomers', vertelt hij. Hij wist immers niet van tevoren hoe het de personages in zijn film zou vergaan. De twee zussen waren dan misschien een schoolvoorbeeld met hun denkbeelden over vrijheid en gelijkheid, maar het Syrische gezin was eigenlijk helemaal geen modelgezin; de moeder klaagde veel over de grootte van het huis en wilde weten of ze bij voorbaat geen recht hadden op de voedselbank.

De film zou dan ook voer voor populisten kunnen zijn, vonden sommigen. 'Ik heb hier wel mee geworsteld. Tegelijkertijd is dit een waarheid, dit is gebeurd en er was weinig ruimte om dingen uit te leggen. Waarom vonden ze het te

MOEDER UIT HET SYRISCH GEZIN. SCREENSHOT UIT DE KLANTREIS

KLANTREIS SCHEMA. SCREENSHOT UIT DE KLANTREIS

EEN VAN DE TWEE ZUSSEN IN DE FILM. SCREENSHOT UIT DE KLANTREIS

klein? Het gezin heeft bovendien een lange, vervelende periode in Turkije achter de rug voordat het naar Nederland kwam. Dit zit allemaal niet in de film.'

Iedereen ziet in de film wat ze willen zien, vertelt hij. 'Hoewel vrijwel iedereen die de film ziet enorm lovend is, kreeg ik ook haatberichten via sociale media. 'Ook jullie zijn schuldig aan iedere verkrachting van vrouwen in Nederland door vieze terroristen uit het Midden-Oosten', schreef iemand bijvoorbeeld. 'Dan denk ik: je hebt de film niet gezien. Deze film gaat over inburgering, dus als die beter kan, is dat toch in ieders voordeel? Daarnaast is het vooral ook een film over onszelf en onze Nederlandse cultuur.'

'De hoofdpersonen in de film waren erg blij met de film, omdat het goed weer zou geven hoe moeilijk het voor hen is, en de ambtenaren waren ook blij, omdat uit de film blijkt hoe hard hun best zij doen', vertelt hij verder.

'Mijn stijl is observerend. Ik probeer de kijker er op het moment bij te laten zijn, zonder interviews of voice over. Ik maak ook geen films over goed en slecht. Ik was oprecht geïnteres-

seerd in wat men moet doen om in te burgeren.'

Toch heeft hij wel degelijk iets willen bereiken met de film. 'Ik heb hier bijna vier jaar keihard aan gewerkt, dan wil je wel dat de film iets doet. Kort gezegd was het doel van deze film betere inburgering; meer begrip voor nieuwkomers en betrokken instanties. De

mensen die betrokken zijn hebben vaak geen idee wat iemand anders doet, en hoe het hele systeem eruit ziet. Zo'n film laat dat wel zien.'

Dit doel is deels al bereikt, vertelt Van Zantvoort. 'Er zijn vertoningen die vol zitten met mensen uit het hele werkveld: beleidsmakers, uitvoerders maar ook nieuwkomers. Ik sprak nieuwkomers die moesten huilen, omdat het zo herkenbaar was. Er zaten ook mensen van gemeenten met plaatsvervangende schaamte. Maar er wordt ook enorm veel gelachen.'

De film gaat verder dan inburgering en het sociaal domein, concludeert Van Zantvoort. 'Het zet de samenleving breed aan tot denken. Als de vertoningen geweest zijn, gaan we met de gemeentes aan de slag. De film zal gebruikt worden bij impactprogramma's, om te zien wat ambtenaren bij zichzelf herkennen en hoe dit beter kan. De film is een vertrekpunt.'

De film, een productie van NEWTON film, draait momenteel in 70 filmhuizen in Nederland. Bekijk hier waar de film bij jou in de buurt draait. ●

'Ik sprak nieuwkomers die moesten huilen, omdat het zo herkenbaar was'

KIRSTEN VAN DEN HUL

Terug naar het aanrecht? Nee, bedankt

Mijn Groningse grootmoeder Auke – roepnaam Ali, tot grote hilariteit van mijn Egyptische schoonfamilie – zag het levenslicht in 1919. Geboren op een boerderij in het Hoge Noorden waar hard gewerkt moest worden. Zo hard, dat ze haar school nooit heeft afgemaakt. Nait soezen, niet zeuren. Handen uit de mouwen, was het devies.

Toen mijn oma Ali geboren werd, mochten vrouwen in Nederland nog niet stemmen. Vrouwen mochten ook nog geen bankrekening openen, geen verzekering afsluiten, geen huis kopen of alleen op reis. Ze mochten ook niet blijven werken, na hun huwelijk. Buitenshuis, wel te verstaan. Want reken maar dat er gewerkt werd. Wassen, koken, strijken, naaien, verstellen, en dat alles met de hand. En dan heb ik het nog niet eens over de verzorging van de kinderen, zonder kant-en-klare babyvoeding uit potjes, wegwerpluipers of babyfoons. Al bleven ook bij belangrijke beslissingen over de opvoeding mannen officieel de baas.

Pas twee verhuizingen en vier kinderen verder, toen mijn oma bijna 40 was, werd de wet op de handelingsonbekwaamheid van vrouwen eindelijk afgeschaft. Pre-

‘Steeds vaker kom ik ze tegen, de stemmen uit de manosphere’

cies zeventig jaar geleden stemde de Tweede Kamer in met een historische wetswijziging, die ervoor zorgde dat vrouwen na hun huwelijk juridisch niet langer volledig onderworpen waren aan hun man.

Dat hebben we vooral te danken aan Corry Tendeloo, advocaat, feminist en, sinds 1946, PvdA-Kamerlid. Haar foto hing in de gang tegenover mijn werkkamer in de Tweede Kamer, naast die van Suze Groeneweg en Aletta Jacobs. Toch is de naam Tendeloo maar bij weinig mensen bekend. En dat terwijl ze zo'n belangrijke bijdrage heeft geleverd aan de emancipatie van vrouwen. Zo zorgde ze er met haar Motie Tendeloo voor dat vrouwelijke ambtenaren mochten blijven werken na hun huwelijk. De motie werd door alle vrouwelijke Kamerleden gesteund en haalde het nipt, met een verschil van twee zetels. Corry Tendeloo zou tot haar dood in 1956 strijden voor de opheffing van de handelingsonbe-

kwaamheid van vrouwen.

Handelingsonbekwaam, dat woord alleen al. Alsof vrouwen een voegd nodig hadden, net als minderjarigen of mensen met een verstandelijke beperking. Feitelijk kwam het daar wel op neer. Formeel hadden getrouwde vrouwen voor alle belangrijke besluiten in hun leven toestemming nodig van hun man.

Dat het deze maand precies zeventig jaar geleden is dat de historische wet die daar een einde aan maakte is aangenomen, is een mijlpaal om bij stil te staan. Want veel van onze moeders en grootmoeders hebben nog meegemaakt dat vrouwen niet alleen in de praktijk maar ook bij wet volledig afhankelijk waren van hun echtgenoot. Het zou zelfs nog tot 1970 duren tot de man niet langer het wettelijke 'hoofd der echtvereniging' was. Sterker nog: pas in 1991 werd verkrachting binnen het huwelijk strafbaar.

Mijn eigen oma Ali heeft haar dochters en kleindochters altijd gestimuleerd om door te leren, het beste van onszelf te maken. Kansen te pakken die ze zelf niet kreeg. Ik ben haar dankbaar voor die motivatie. Want dat de wereld er voor vrouwen nog maar een paar generaties geleden zo anders uitzag, is iets dat we vandaag de dag veel te makkelijk vergeten.

Er mag dan een boel veranderd

zijn, maar we zijn er nog lang niet. Nog steeds verdienen vrouwen gemiddeld minder dan mannen. Nog steeds zijn we ondervertegenwoordigd in de politiek. Nog steeds zijn werk en zorgtaken niet gelijk verdeeld. Nog steeds is het thuis voor vrouwen nog lang niet altijd veilig. En nog steeds zijn er mannen die menen dat zij beschikken over het door God – of Andrew Tate – gegeven recht de baas te spelen. Steeds vaker kom ik ze tegen, de stemmen uit de manosphere. In reacties op bijdragen op sociale media, in gesprekken. Mannen die vinden dat wij vrouwen geen mening horen te hebben, onze mond moeten houden, en hup, terug de keuken in.

Ik vraag me wel eens af wat mijn oma Ali zou denken van de vrouwen die dit wereldbeeld omarmeren? De zelfbenoemde trad wives die zo trots zijn op hun dienstbaarheid, zich met liefde schikken in zorgzaamheid en ondergeschiktheid. Ik weet zeker dat ze zich had verbaasd over zoveel vrijwillige onzelfstandigheid.

De klok willens en wetens driekwart eeuw terugdraaien? Terug naar het aanrecht? Nee bedankt. Gelukkig beschikken vrouwen nu over het wettelijk verankerde recht hun leven in te vullen naar hun eigen keuze, en van niemand anders. Met dank aan mevrouw Tendeloo. ●

Mijn schaamte voor henna begon

VERSIERINGEN MET HENNA, AANGEBRACHT DOOR AHLAM BENALI

Ahlam Benali *las Henna*, het nieuwe boek van Abdelkader Benali. Ze begrijpt nu waar haar schaamte voor de traditionele huidversiering vandaan komt.

● AHLAM BENALI

Toen Abdelkader Benali (geen familie) mij vroeg om vanuit mijn eigen perspectief over zijn nieuwe boek *Henna* te schrijven, zei ik direct dat ik het wilde doen. Maar ik wist nog niet hoe diep dit verhaal in mijn eigen vlees zou snijden. Ik ben een vrouw die verschrikkelijk trots is op haar identiteit. Ik draag

mijn afkomst met opgeheven hoofd, maar toch was er altijd dat ene knagende punt: een onverklaarbaar gevoel van schaamte voor henna op mijn handen.

Ik herinner me de geur van verse henna, gemengd met de warme damp van munthee in het keukentje van mijn moeder. De avond voor het Offerfeest smeerde mijn moeder met liefde mijn handen in met de donkergroene pasta, in ronde cirkels op mijn handpalmen. Vervolgens ging ik naar bed met mijn handen goed ingepakt in plastic en sokken. Een

klein offer voor de schoonheid die de volgende ochtend zou verschijnen. Ik voelde me een prinses, maar de geur van de nacht werd gauw de angst van de dag.

Want zodra ik de volgende ochtend de witte wijk in liep waar we woonden, in Houtwijk in Den Haag, veranderde het gevoel van prinsesje zijn in een verlamrende angst. Op het schoolplein waren de oranje rondjes op mijn handpalmen geen versiering, maar een pispaal. 'Je bent vies en je stinkt', zeiden de kinderen. Ik voelde me vreemd en anders, maar vooral een buitenstaander. Jarenlang heb ik me afgevraagd waar die diepe schaamte voor mijn oranjegekleurde handen toch vandaan kwam. Waarom voelde iets wat thuis zo liefdevol was, buiten als een teken van besmetting?

1492, de val van het Alhambra

Henna is geen droog geschiedenisboek. Het gaf me antwoorden waar ik onbewust mijn hele leven naar zocht. Benali neemt de lezer in zijn boek mee naar 1492, naar de val van het Alhambra. Hij beschrijft hoe de katholieke vorsten henna verboden en bestempelden als ketterij. Wie henna op de huid droeg, liet daarmee direct zien dat hij niet volledig was geassimileerd. Het was een gevaarlijk teken van verzet, en je riskeerde

'Wie henna op de huid droeg, liet daarmee direct zien dat hij niet volledig was geassimileerd'

n niet op het schoolplein

‘De avond voor het Offerfeest smeerde mijn moeder met liefde mijn handen in met de donkergroene pasta’

op de brandstapel gegooid te worden.

Tijdens het lezen van het boek besefte ik dat mijn schaamte op het schoolplein geen toeval was. Het was een trauma van eeuwen. Het was de nagalm van een geschiedenis waarin ik moest kiezen tussen mijn identiteit en mijn veiligheid. Die angst van het kind in de witte wijk was de angst van de Moren die hun tradities moesten verbergen om te overleven. Benali heeft niet alleen de geschiedenis van een plant geschreven, maar ook het verhaal van mijn eigen onverklaarbare pijn blootgelegd.

Want hij schrijft niet over henna als een simpele plant, maar als een levende geschiedenis die we op onze eigen huid dragen. Hij brengt de harde feiten over de Inquisitie tot leven en mengt die met de geur en betekenis van het ritueel zelf. Voor mij voelt dit boek als een eerbetoon aan onze overleving. Hij laat zien dat die oranje vlekken geen fouten zijn, maar een vorm van stille weerstand die we al die eeuwen, ondanks alles, hebben bewaard.

Huwelijk zonder perspectief

Nu ik de diepte van mijn trauma begrijp, zie ik henna ook als mijn bevrijding. Door het boek krijgt mijn eigen levensloop een nieuwe betekenis. In de donkerste peri-

ode van mijn leven, waarin ik vastliep en verstikt raakte in een huwelijk zonder perspectief, greep ik terug naar diezelfde henna. Benali citeerde Baruch Spinoza: ‘Het lichaam is tot meer in staat dan je denkt.’ Precies, mijn lichaam weigerde op te geven.

Ik besloot een cursus te volgen om te leren hoe ik professioneel bruidshenna kon zetten. Wat ooit mijn schaamte was, werd mijn uitweg. Ik mocht op mijn moeders handen oefenen. Het maakte voor haar niet uit hoe het eruitzag, als ik maar de vrijheid voelde om creatief met de pasta om te gaan. Ik werd steeds beter.

Handen van bruidjes

Benali beschrijft aan het begin van zijn boek hoe het ritueel van henna vrouwen samenbrengt in een eigen besloten wereld. Dat is precies wat ik ervaarde. Door later de handen van bruidjes te versieren, vond ik mijn weg terug naar de gemeenschap van vrouwen. Ik noemde mezelf HennaDreams, en ik kan me nog herinneren dat ik mijn eerste bruidje in Rotterdam had. Tussen de vrouwen, omringd door hun verhalen, dromen en de geur van de pasta, vond ik de geborgenheid die ik een aantal jaren kwijt was geweest. Het gaf me later de onafhankelijkheid en innerlijke kracht om de deur van mijn slechte huwelijk achter me dicht te trekken. De henna was

niet langer een teken van ketterij of uitsluiting, maar van persoonlijke groei, verzet en vrijheid.

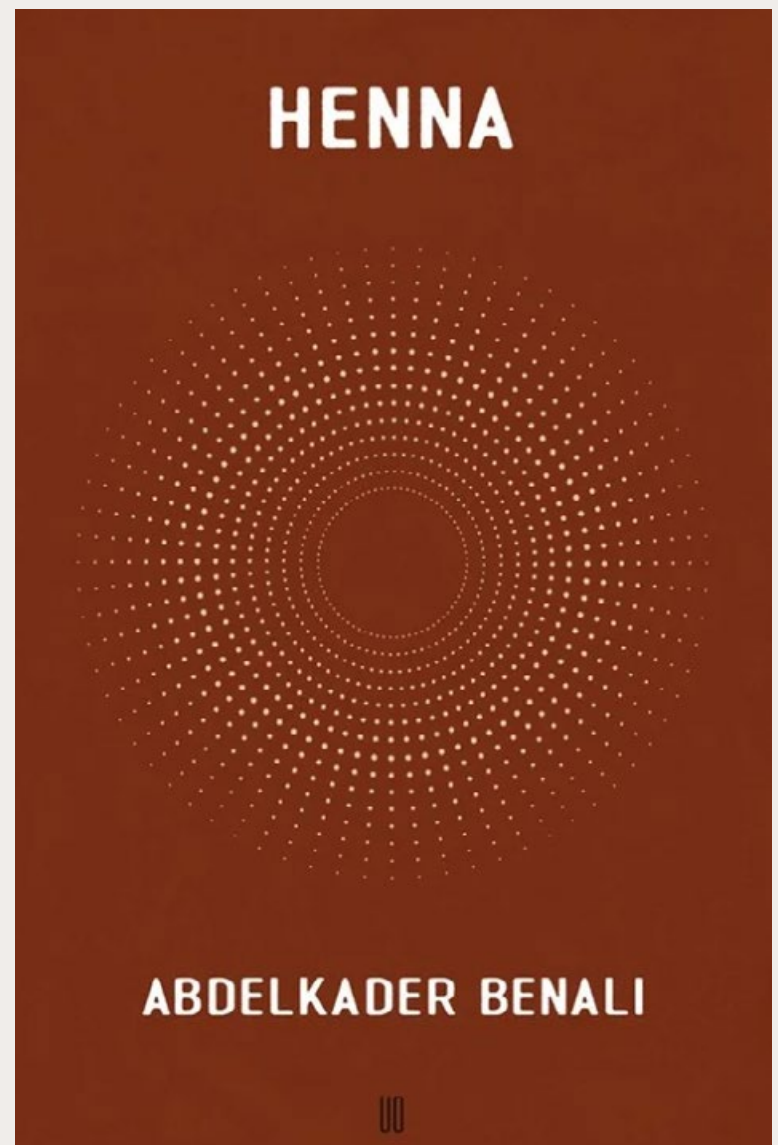
Vandaag de dag sta ik als moeder voor een keuze. Ik wil graag het ritueel doorgeven aan mijn kinderen. Maar de angst dat zij diezelfde reacties op het schoolplein zullen krijgen, zit nog steeds in mijn systeem.

Aan het einde van deze maand vieren we opnieuw het Offerfeest, waarbij henna een belangrijke rol speelt. En nu ik door het boek *Henna* de wortels van mijn eigen angst begrijp, zal ik opnieuw kiezen voor verzet. Want als ik stop

uit angst of schaamte, geef ik de mensen uit 1492 alsnog precies wat ze wilden: dat onze tradities uitsterven. Ik weiger dat te laten gebeuren.

Daarom zal ik – net als mijn moeder vroeger – de handjes van mijn dochtertjes insmeren met de donkergroene pasta. Ik neem nu de plek in van mijn moeder, maar dit keer zonder de schaamte die mij vroeger verlamde. Ik begrijp nu de betekenis van de trots die mijn moeder altijd al uitstraalde. •

Abdelkader Benali, Henna, uitgeverij Oevers, 96 blz., € 17,50

dK.Academie

voor €29,95 p.m.

Maandlijks
opzegbaar

dK.Academie is de community van lezers van het crossmedia-platform *de Kanttekening*.

Als actieve members staan we maandelijks stil bij een actueel of relevant thema, zoals terrorisme, geld, modern China of de Nederlandse rechtsstaat. Het gekozen thema ondersteunen we met het volgende:

- Maandelijks een boek uit de reeks *Elementaire Deeltjes* van Amsterdam University Press, waarover het *Nederlands Dagblad* recenseert: 'beter dan Google en Wikipedia samen', ter waarde van € 15,00 per titel.
- Toegang tot de luistercolleges van Home Academy ter waarde van € 12,50 per maand.
- Een abonnement op het maandblad van *de Kanttekening* inclusief digitale toegang ter waarde van € 12,95.
- Toegang tot maandelijkse meet-ups met boeiende sprekers en schrijvers, inclusief één introductie per keer.
- Interessante kortingen op culturele evenementen, films, theaters, musea, concerten, optredens en exposities.

Bovendien besteden we in *de Kanttekening* uitgebreid aandacht aan het thema van die maand. Je leest dan stukken van bekende en minder bekende schrijvers, allen experts in het desbetreffende vakgebied.

Word nu onderdeel van dK.Academie voor slechts € 29,95 per maand.

In samenwerking met:

